GRONDIG ONDERWIJS

IN DE

NEDERDUITSCHE

DICHTKUNDE,

BEVATTENDE

Eene beredeneerde opgaave van alle de regelen dier kunst, opgehelderd met voorbeelden;

ONÖNTBEERELYK VOOR ALLE

JONGE DICHTERS:

DOOR

A. SCHRÁGE.

Te AMSTELDAM,

BIJ, J. B. ELWE.

MDCCLXXXVI.

GRONDIG ONDERWIJS
IN DE
NEDERDUITSCHE
DICHTKUNDE.

VAN DE
DICHTMAAT.

De DICHTKUNDE leert ons de ſchoonſte voord. brengſels van den Geest zo bevallig voordraa. gen, dat daardoor het gehoor geſtreeld, het hart ontroerd, de inbeelding gevleid, en het verſtand voldaan worde.

Het gehoor wordt geſtreeld door afwiſſelende evenredigheden in KLANKMAATEN, TOONVALLEN en SPRAAKVLOEIJINGEN: en deeze noemt men de DICHTMAAT.

EERSTE AFDEELING.

VAN DE

KLANKMAAT.

De KLANKMAAT is de ſpraaktijd der lettergreepen van een woord, in vergelijking tot malkanderen. In zulk een opzicht worden eenige lettergreepen lang, eenige middenbaar, en eenige kort genoemd. De eerſte teken ik met –, de andere met –◡, en de laatſte met ◡ boven den klinker: bij voorbeeld,

A Ā N Z Ĕ G G Ĕ N.

Hier is de eerſte lettergreep, AAN, lang, de andere, ZEG, middenbaar, en de laatſte, GEN, kort, in opzicht tot malkanderen.

Deeze drievoudige Klankmaat wordt, en door ons ſpraakgebruik, en door de volgende regels gekend.

Lan-

Lange Lettergreepen zijn :

Ten 1. Alle lettergreepen die met gedubbelde klinkers geschreeven worden; als met

AA of AE	in	AARD,	MAAR,	DAAR
EE	. . . .	GEEN,	ZEER,	BEEN
IJ of Y	. .	MIJN,	WIJN,	ZIJ
OO	. . . .	DOOR,	ZOON,	WOON
UU of UE	. .	ZUUR,	MUUR,	DUUR

Ten 2. Alle twee - en drieklinkers; als zijn,

AI	in . .	MAI.	
AU	. . .	PAUS	
EI	. . .	HEIL,	FEIL.
EU	. . .	DEUR,	HEUR.
IE	. . .	ZIEN,	DIEN.
OE	. . .	DOEN,	GOED.
OU	. . .	MOUT,	STOUT.
UI	. . .	DUIM,	UIT.
AAI	. . .	DRAAI,	ZWAAI.
AAU	. . .	SNAAUW,	NAAUW.
EEU	. . .	GEEUW,	EEUW.
IEU	. . .	NIEUW,	KIEUW.
OEI	. . .	MOEI,	BOEI.
OOI	. . .	DOOI,	MOOI, enz.

Ten 3. Alle éénlettergreepige woorden die

eindigen in de naklanken L, M, N, NG en R, of in de blaasklanken CH, F, G en S, op zich zelven, of door één, of meer sluitletters gevolgd; als,

L	DAL,	VULT,	HULST,
M	DAM,	KOMT,	KOMST,
N	MAN,	WOND,	GUNST,
NG	ZANG,	DINGT,	JONGST.
R	KAR,	VERSCH,	VORST.
CH	LACH,	LUCHT,	LICHTST.
F	KAF,	GRAFT,	DOFST.
G	ZEG,	LIGT,	LIGTST.
S	DAS,	VAST,	MENSCH.

Alsmede de stopklanken B. D. K. P en T. door eenen sluitletter gevolgd; als,

HEBT, TANS. STRAKS. STOPT. NATS. enz.

Ten 4. Alle tweelettergreepige woorden die eenen middelbaaren of korten uitgang hebben; als,

WASDOM.	. . .	VADER.
VRIENDSCHAP.	. . .	HEMEL.
DRONKAARD.	. . .	BODE.

Ten 5. De volgende voorzetzels in tweelettergreepige woorden.

AAN

AAN	in . .	AANRIT	NA	in . .	NAZIEN.
AF	. .	AFGANG	OM	. .	OMGANG.
ANT	. .	ANTWOORD	ON	. .	ONDIENST.
BIJ	. .	BIJZIJN	OP	. .	OPWAARDS.
DOOR	. .	DOORGANG	TOE	. .	TOEZANG.
MIS	. .	MISDAAD	UIT	. .	UITVAARD.
			WAN	. .	WANGUNST.

Ten 6. Insgelijks in drie- en meer lettergreepige woorden, zo 'er eene korte lettergreep op volgt; bij voorbeeld in

AANGEBOODEN.	. . .	NABESTAANDE.
BIJGELEGD.	. . .	OMGEKOMEN.
DOORGEBRAGT.	. . .	TOEGEKEERD. enz.

Ten 7. Zo na de bovengemelde voorzetzels eene lange of middelbaare lettergreep volgt, dan heeft het voorzetzel den TOONVAL, en de tweede lettergreep blijft lang; als blijkt in

AÁNSLAGEN.	. . . .	ÓMKEEREN.
ÁFMAAKEN.	. . . .	NÁBOOTSEN.
BÍJWOONEN.	. . . .	DÓORBRENGEN. enz.

Ten 8. Het voorzetſel MIS, is kort voor een werkwoord, als blijkt in

MISDOEN,	. . .	MISDRIJVEN,
MISGAAN,	. . .	MISLICHTEN.

Ten 9. De volgende uitheemsche uitgangen zijn lang.

AAN	als in	AMERICAAN.
EIT	. .	MAJESTEIT,
EI	. .	LIVREI.
EEL	. .	TONEEL,
EIN	. .	ROMEIN.
ES	. .	ZONDAARES,
ET	. .	BANKET,
IER	. .	TUINIER.
IN	. .	VRIENDIN,
IST	. .	BLOEMIST,
OEN	. .	VENIZOEN,
IJ	. .	SLAVERNIJ,
IJT	. .	HIPPOCRIJT.

Ten 10. De volgende uitgangen hebben de eerste lettergreep lang, en de laatste kort.

ACHTIG	, als in	ROODACHTIG,
ERSCHE	. . .	MEESTERSCHE,
HANDE	. . .	ALLERHANDE.
IERSTER	. . .	TUINIERSTER.
AADJE	. . .	BOSSCHAADJE,

Ten 11. Omtrent de achtervoegsels is noch aan te merken, dat de korte somtijds eenen langen, en

de

de lange, eenen korten uitgang kunnen aanneemen; als in,

BURGĔR,	. . .	BURGĔRĪJ.
GAARDEN	. . .	GAARDENĪER.
SOTTERNĪJ	. . .	SOTTERNĪJEN.
GRAVĒEL	. . .	GRAVEELIG.

Ten 12. Koppelnaamwoorden van twee lettergreepen hebben de eerste greep lang; als,

BIĒRKAN	. .	PIJNBANK.
VĒLDSLAG	. .	HĀNDSCHOEN.

Ten 13. Koppelnaamwoorden van drie lettergreepen, wier twee laatste greepen een bijvoeglijk naamwoord uitmaaken, hebben de eerste lettergeep kort, en de middelste lang; als,

GOEDAARTIG,
MOEDWILLIG,
EERZUCHTIG,

Ten 14. Koppelnaamwoorden van drie lettergreepen hebben anders de middelste greep lang, met eenen toonval op de eerste; als,

PúTWĀTER	. .	BIéRSTEEKER.
LáSTDRAAGER	. .	STéENBĀKKER.

Ten 15. Alle twee lettergreepige woorden hebben,

ben, zonder een kort voorvoegſel, de eerſte greep lang, en de laatſte kort; als

LICHGAAM	. .	WATER
HEMEL	. .	AARDE.

Middelbaare lettergreepen zijn:

Ten 1. Alle éénlettergreepige woorden van enkele zelfklinkers, die in de ſtopklanken, B, D, K, P, of T eindigen; als,

HEB	. .	STOP
HAD	. .	STUT
STOK	. .	SCHOT

Ten 2. Insgelijks de gedubbelde ſtopklanken; als

HEBBEN.
HADDEN.
STOKKEN.
STOPPING.
STUTTEN.

Ten 3. De Volgende uitgangen.

AAR	als in	MAAKELAAR.
AARD	. .	DRONKAARD.
BAAR	. .	WONDERBAAR.
DOM	. .	EIGENDOM.
HEID	. .	GOEDHEID.

ING

ING	. .	KORTING.
LEI	. .	EENERLEI.
LING	. .	LEERLING.
LINGS	. .	SCHREIDELINGS.
LOOS	. .	ACHTELOOS.
LIJK	. .	VRIENDELIJK.
NIS	. .	GEHEUGENIS.
SCHAP	. .	MAATSCHAP.
ZAAM	. .	LEERZAAM.

Korte Lettergreepen zijn:

Ten 1. De volgende voorvoegſels.

BE	als in	BEGIN, BEGEEREN.
ER	. .	ERVAAREN, ERBARMEN.
GE	. .	GEHEEL, GEGEEVEN.
ONT	. .	ONTVANGEN, ONTZENUWEN.
VER	. .	VERRIJK, VERHOORD.

Ten 2. de volgende uitgangen.

DE,	als in	LIEFDE, LOOFDE.
E,	. .	ERVE, TOONE.
EL,	. .	ENGEL, HEMEL
EM,	. .	ADEM, VADEM.
EN,	. .	MOLEN, GEEVEN.
END,	. .	UCHTEND, VREEZEND.
ENS,	. .	MOEDWILLENS.
ER,	. .	ZWANGER, DUURER.
ERS,	. .	ANDERS, SCHRANDERS.
ISCH,	. .	BRITITISCH.

IG,	. .	WAARDIG, NOODIG.
SCHE,	. .	AARDSCHE, HEMELSCHE.
KEN	. .	DOEKSKEN, MAAGDEKEN.
SE	. .	SCHETSE.
SEL	. .	DEKSEL, OPVEEGSEL.
SEM	. .	BLOEISEM,
STE	. .	GUNSTE, KONSTE.
STER	. .	ZANGSTER, DICHTSTER.
TE	. .	GIFTE, BEGEERTE.
TIG	. .	TWINTIG, VIJFTIG.
TJE	. .	SCHOENTJE, HOEDTJE.
UW	. .	SCHADUW, WEDUW.

Ten 3. De éénlettergreepige woorden.

DE, DEN, DER DES, EN, 'ER, GE, HET, ME, TE, WE, ZE.

Bij het nafpooren der opgemelde regelen, ontdekte ik de volgende eigenfchappen der Nederduitfche fpraake, die ik niet nalaaten kan hierin te lasfchen.

Ten 1. Dat de meeste grondnaam- en werkwoorden uit eene enkele lettergreepe beftaan.

Ten 2. Dat de overigen niet meer dan twee lettergreepen hebben: zo dat alle andere meer lettergreepige woorden, of door koppeling, of door voorzetzels, of door uitgangen verlengd zijn.

Ten

Ten 3. Dat alle deeze twee lettergreepige woorden den toon op de eerste greep hebben; invoege hiervan niet dan uitheemſche woorden uitgezonderd kunnen worden; als zijn,

LIVRÉI, TONÉEL, ROMÉIN, BANKÉT, BORDEÉL, KAPÉL, GRANAÁT, FORNÚIS, TABÁK, PAPIÉR, PERSOÓN, NATUÚR, MORTIÉR, PISTOÓL, CITROÉN, MINÚUT enz.

Hier uit blijkt de eigenaartige kortheid, en tevens den regelmaatigen toonval der nederduitſche ſpraake; twee eigenſchappen, die de grootſte volmaaktheden eener taale uitmaaken; waarvan ter zijner plaatze meerder.

TWEE-

TWEEDE AFDEELING

VAN DEN

TOONVAL.

De TOONVAL is de stemverheffing eener lettergreep boven eene andere. Zo zegt men den toon te vallen in het woord

WATERIG

Op de eerste lettergreep WA; om dat zij boven de overige lettergreepen TERIG, gehoord wordt. Deezen Toonval teken ik met (1) boven den klinker.

De Toonvallen zijn in het Nederduitsch bepaald, of onbepaald.

Alle twee- en meer lettergreepige woorden hebben eenen bepaalden Toon, dien men uit de volgende regels kan leeren kennen.

Ten 1. In woorden van twee lange lettergreeppen, heeft de eerste lettergreep den toon; als in,

BLOOD-

BLÓÓDAARD,	DEÚGDRIJK.
DOÓLHOF,	ÉÉTZAAL.

Ten 2. Tweelettergreepige woorden, wier eerste greep lang, en laatste middelbaar, of kort is, hebben den toon op de eerste lettergreep; als in,

MAÁTSCHAP,	. .	GEÉVEN.
LÉRZAAM,	. .	LIÉFDE

Ten 3. Tweelettergreepige woorden, wier eerste greep middelbaar, en de laatste lang, middelbaar of kort is, hebben den toon op de eerste lettergreep; als in,

GÓDLOOS,	. .	SCHÚTBAAR.
HÉBZUCHT,	. .	STÓKKEN. enz.

Ten 4. Tweelettergreepige woorden, wier eerste greep kort, en de laatste lang of middelbaar is, hebben den toon op de laatste lettergreep; als in,

BEDÁARD,	. .	ERKÉN.
GELÉERD,	. .	VERLÁK.

Ten 5. De scheidbaare voorvoegsels AAN, AF, BIJ, DOOR, NA, OP, TOE en UIT, hebben altijd den toonval, in twee- en meer lettergrepige woorden; als,

AÁNDOEN.	. .	NÁGAAN.	LEG AÁN.
ÁFVEEGEN.	. .	ÓPZITTE.	GEEF ÁF.

BIJ-

BÍJZIJN.	TOÉGANG. VEEG ÚIT.
DOÓRDRINGEN.	UÍTVIDEN. DOE TÓE.

Ten 6. De uitheemſche lange uitgangen AAN, EIT, EI, EEL enz. hier vooren vermeld, hebben mede den toonval; als,

AMERIKAÁN.	ROMÉIN.
MAJESTÉIT.	ZONDAARÉS.
LIVREÍ.	BANKÉT.
TONEÉL.	TUINIÉR. enz.

Ten 7. De voorvoegſels WAN, ON en HER hebben den toonval, wanneer eene enkele lettergreep volgt; als in,

Wángunst, ónſterk, hérkomst.

Doch, zo na de laatſte lettergreep een middelbaare of korte uitgang volgt, dan wordt de toon op de middelſte greep verſchooven; als in,

WANGÚNSTIG, ONSTÉRKTE, HERKÓMSTIG

Volgt na de opgemelde voorvoegſels eene korte lettergreep, dan behouden zij den toonval; als in,

WÁNGEDROCHT, ÓNGEDACHT, HÉRGELEID.

Ten

Ten 8. Eene lange of middelbaare lettergreep tusfchen twee middelbaare of korte greepen, heeft fimmer den toonval; als in,

BEGRÁAVEN . . ONTWÁÁRBAAR.
ERKÉNNEN . . GEAÁRDHEID.

Ten 9. Koppelwoorden van drie lettergreepen, waarvan de eerfte een naamwoord is, hebben den toon op de eerfte lettergreep; als in

WAÁGDRAAGER, PÚTWATER, LÁNDZIEKTE. enz.

Ten 10. Koppelwoorden van drie lettergreepen, welke bijnaam- of bijwerkwoorden zijn, hebben den toon in 't midden; als,

GOEDÁARTIG, ARGLÍSTIG. enz.

Ten 11. Alle vier, vijf, of meer lettergreepige koppelwoorden volgen de twee laatstvoorgaande regels.

Ten 12. De uitgangen der middelbaare klankmaat hebben geenen toon, wanneer zij op eene lange of middelbaare lettergreep volgen; als in,

On-

ONDANKBAAR, GOEDHEID, LANGZAAM. ENZ.

Desgelijks, zo zij door eene korte lettergreep voorgegaan, en door eene lange of middelbare gevolgd worden; als;

HANDELBAAR GOED.
DE GOEDIGHEID TARTEN

Doch wanneer gemelde uitgangen tusſchen twee korte lettergreepen geplaatst ſtaan, verkrijgen zij eenen laagen toon; als bij voorbeeld, in

MILDAADIGHEID BETRACHTEN

Ten 13. In enkel lettergreepige woorden wordt de toonval bepaald door de voorgaande en volgende lange, middelbaare of korte lettergreepen; volgens deeze beide Spraakregels,

Een toon verlaagt de volgende lettergreep.

Drie volgende ontoonige lettergreepen verhoogen de middelſte greep.

Dus heeft een enkellettergreepig woord geenen toon, na eenen voorgaanden; ofſchoon de volgen-

gende lettergreepen lang of kort zijn; als,

BEWYS MIJ VRIEND
ONTVOUW MIJ DE GEDAGTEN.

Een enkellettergreepig woord, tusschen twee korte greepen geplaatst, heeft een hoogen, zo het van een lange, en een laagen toon, zo het van eene middelbaare klankmaat is; als,

DIE GIFTEN ZIJN TE GROOT.
IK WACHTE OP DE ZAAK.

De onbepaalde, of klemtoon is veeläl willekeurig, wanneer drie, vier, vijf, of meer enkellettergreepige woorden onmiddelijk op malkanderen volgen; het geene, om de kortheid onzer spraake, dikwerf onvermijdelijk is. In dit geval wordt het twijfelachtig welke, en hoeveel lettergreepen den toon moeten ontvangen: bij voorbeeld, in deeze rede,

HIER WOONT ZIJN ZOON.

is het willekeurig den toonval, of op het eerste,

of het tweede, of het derde, of het laatste woord te plaatzen; doch teffens zonder of met nadruk.

Zo ik de zaak flechts verhaal, dan valt de toon op het Naam- en Werkwoord, als de voornaamfte deelen der rede; en men zegt,

HIĔR WÓONT ZIJN ZOÓN.

Doch zo ik den toon op het eerfte woord HIER, plaatze, zo fpreek ik hoofdzaakelijk met betrekking tot de plaats daar ik mij bevind: het volgende werkwoord verliest daar door zijnen anders natuurlijken toon; en men zegt,

HIÉR WOONT ZIJN ZOON.

Spreek ik met opzigt tot den vader, dan valt de toon op ZIJN, en het voorfte woord is zonder toon; om dat de uitfpraak zich verhaast het zaakelijke deel te noemen; en men zegt,

HIER WOONT ZÍJN ZOON.

Wil ik eindelijk aanduiden dat ik van den Zoon en van niemand anders fpreeke, dan valt de toon op

ZOON

ZOON, en de vooräfgaande woorden hebben geen toon; aldus,

HIER WOONT ZYN ZOON.

Deeze vrijkeurige toonvallen hebben hunne bijzondere nuttigheid in de gewoone dichtmaat, zo om de wanluidende ééntoonigheid der vaerzen te vermijden, als om den begeerden nadruk der rede willekeurig te kunnen plaatzen; gelijk nader zal blijken.

DERDE AFDEELING.

VAN DE

VOETMAAT.

De VOETMAAT is eene verzameling van twee of drie lettergreepen, door de klankmaat en toonvàl bepaald;

Een Voetmaat beſtaande uit ééne lange en ééne korte lettergreep, noem ik eenen tweelingſchen voet, en is tweevoudig.

De eerſte en de gebruiklijkſte tweelingsvoet is de ACHTERLANGE, anders *Jambiſche voet* genoemd; en heeft de laatſte lettergreep lang; als in,

BĔDĀĀR . . ŬNTKĒN.
GĔVĀL . . VĔRZŬIM.

De tweede tweelingsvoet is de VOORLANGE, anders *Trachæiſche voet* genoemd, en heeft den toon op de eerſte lettergreep; als in,

ŌVĔR . . VĀĀRZĔN.
BŌVĔN. . HĒFFĔN.

De

De drielingſche voetmaat beſtaat uit eene lange en twee korte lettergreepen, en is drievoudig.

De eerſte drielingsvoet is de VOORLANGE, anders *Dactyliſche voet* genoemd, en heeft de eerste lettergreep lang, en de twee volgenden kort; als in,

LEEVENDE . . DOBBEREN
HEMELEN . . KONINGEN

De tweede drielingsvoet is de MIDDELLANGE anders *Amphybrachiſche voet* genoemd, een heeft de middelſte lettergreep lang, en de voorſte en achterſte kort; als in,

VERACHTEN . . BEDRIJVEN.
ONTWAAREN . . VERLANGEN.

De derde Drielingsvoet is de ACHTERLANGE, anders *Anapæstiſche voet* genoemd, en heeft de laatſte lettergreep lang, en de beide voorſten kort; als in,

BEGENAE.

Deeze vijf verſchillende voetmaaten hebben ijder

 op

op zich zelve, haare bijzondere geaartheid, om in onderscheidene onderwerpen toepaslelijk gebruikt te kunnen worden. Zo zijn de achterlange tweelingsvoeten de gemakkelijkste in het nederduitsch, en teffens de staatigste en de gebruikelijkste van allen. Hierna volgen de voorlange tweelingsvoeten doch zijn vrolijker van aart, en minder gebruikelijk. De drielingsvoeten zijn alle luchtig, springend, en bezwaarlijk: de middellange zijn de beste; daarna volgen de voorlange; doch de achterlange zijn buiten gebruik.

Tot dus verre van de verschillende voetmaaten; laaten wij nu zien hoe uit de samenvoeging dier voeten, vaerzen gemaakt worden.

VIERDE AFDEELING.

VAN DE

VAERZEN.

Twee en meer voetmaaten te ſamen gevoegd maaken een vaers. En gelijk uit de ſamenvoeging van twee, en drie lettergreepen, een voetmaat beſtaat, zo zijn 'er eigenlijk geſproken ook maar twee en drievoetige Vaerzen: want één, en halfvoetige zijn geene Vaerzen dan ſlechts voor het rijm; en zes- en achtvoetige zijn enkele verdubbelingen of koppelingen van twee en drievoetige Vaerzen: van daar komt dat in lange Vaerzen telkens een Stemrust vereischt wordt, die ik in de volgende voorbeelden door (....) zal aanduiden. Doch om niets onäangeroerd te laaten, zullen wij de gedaante van alle mooglijke vaerzen voordraagen.

Deeze zijn,

ACHTERLANGE TWEELINGS VAERZEN.

I. Halfvoetige vaerzen beſtaan uit ééne letter-

greep, zijn moeilijk te maaken; dienen voor ſpel, en in geen gebruik.

— IK
— SCHRIK
— NU
— HIJ
— U
— BIJ
— ZIJN
— WIJN —
— VRIND
— VINDT.

2. Eenvoetige vaerzen zijn moeilijk, en weinig in gebruik,

◡ — ◡
◡ — ◡
◡ —
◡ —

DE WENSCHEN
DER MENSCHEN
ZIJN GROOT
EN SNOOD,

3. Tweevoetige vaerzen zijn ſierlijk, en dienen voor 't gezang.

⏑ — | ⏑ — ⏑
⏑ — | ⏑ —

VERLAAT DE ZORGEN
VAN DEEZEN DAG,

4. Drievoetige vaerzen zijn sierlijk, en dienen best voor 't gezang, ſnikken, enz.

⏑ — | ⏑ — | ⏑ — ⏑
⏑ — | ⏑ — | ⏑ —

DE HERDER KENT GEEN ANDER
BEKOORSTER ZYNER MIN.

5 Viervoetige vaerzen zijn aangenaam, en veel in gebruik; zij zijn met of zonder ſtemrust.

§.

⏑ — | ⏑ — | . . . ⏑ — | ⏑ — ⏑
⏑ — | ⏑ — | . . . ⏑ — | ⏑ —

§.

⏑ — | ⏑ — | ⏑ . . . . — | ⏑ — ⏑
⏑ — | ⏑ — | ⏑ . . . . — | ⏑ —

greep, zijn moeilijk te maaken; dienen voor ſpel, en in geen gebruik.

— IK
— SCHRIK
— NU
— HIJ
— U
— BIJ
— ZIJN
— WIJN —
— VRIND
— VINDT.

2. Eenvoetige vaerzen zijn moeilijk, en weinig in gebruik,

◡ — ◡
◡ — ◡
◡ —
◡ —

DE WENSCHEN
DER MENSCHEN
ZIJN GROOT
EN SNOOD,

3. Tweevoetige vaerzen zijn ſierlijk, en dienen voor 't gezang.

◡ —

∪ –| ∪ – ∪
∪ –| ∪ –

VERLAAT DE ZORGEN
VAN DEEZEN DAG,

4. Drievoetige vaerzen zijn fierlijk, en dienen best voor 't gezang, fhikken, enz.

∪ –| ∪ –| ∪ – ∪
∪ –| ∪ –| ∪ –

DE HERDER KENT GEEN ANDER
BEKOORSTER ZYNER MIN.

5 Viervoetige vaerzen zijn aangenaam, en veel in gebruik; zij zijn met of zonder ftemruft.

§.

∪ –| ∪ –| . . . ∪ –| ∪ – ∪
∪ –| ∪ –| . . . ∪ –| ∪ –

§.

∪ –| ∪ –| ∪ . . . –| ∪ – ∪
∪ –| ∪ –| ∪ . . . –| ∪ –

voetige, en hebben hierom de ſtemrust tweevoudig, of na den derden, of na den vierden voet. *Zij* zijn min aangenaam, en worden zelden of nooit gebruikt.

⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | . . . . ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – ⏑
⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | . . . . ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ –

§.

⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ . . . . – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – ⏑
⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ . . . . – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ –

§.

⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | . . . . ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – ⏑
⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | . . . . ⏑ – | ⏑ – | ⏑ –

§.

⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ . . . . – | ⏑ – | ⏑ – ⏑
⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ . . . . – | ⏑ – | ⏑ –

9. Achtvoetige vaerzen zijn gedubbelde viervoetige, hebben de ſtemrust is het midden, dat is na den vierden voet. Zij zijn aangenaam, doch worden om hunne langte zelden of nimmer gebezigd.

⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | . . . . ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – ⏑
⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | . . . . ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ –

§.

§.

⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ ... – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – ⏑
⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ ... – | ⏑ – | ⏑ – | ⏑ –

VOORLANGE TWEELINGS VAERZEN.

Deeze zijn,

1. Eenvoetige vaerzen: en zijn ſpeelend en zwaar; doch komen zelden voor.

– ⏑
– ⏑
–
–

RINDEN
IN DEN
HAAG!
STAAG
VRAAG IK
KLAAG IK enz.

2. Tweevoetige vaerzen zijn aangenaam, en gevoeglijkst voor 't gezang.

– ⏑ | – ⏑
– ⏑ | –

VOED DE VLAMMEN
MIJNER MIN.

3.

3. Drievoetige vaerzen zijn zo aangenaam niet, en komen te minder voor.

| — ◡ | — ◡ | — ◡ |
| — ◡ | — ◡ | — |

LIEFFELIJKE BLOEMEN
VAN HET JEUGDIG BOSCH!

4. Viervoetige vaerzen zijn zonder of met een ſtemrust; bevallig van aard, en bekwaamst in vrolijke onderwerpen.

| — ◡ | — ◡ | — ◡ | — ◡ |
| — ◡ | — ◡ | — ◡ | — |

ZINGT NU BLIJDE GLORIJZANGEN,
DOCHTERS VAN DEN HELICON.

§.

— ◡ | — ◡ | . . . — ◡ | — ◡.
— ◡ | — ◡ | . . . — ◡ | —

§.

— ◡ | — . . . ◡ | — ◡ | — ◡
— ◡ | — . . . ◡ | — ◡ | —

5.

5. Vijfvoetige vaerzen bestaan uit twee- en drievoetige, en hebben hieröm de stemrust tweevoudig, na den tweeden of derden staanden en sleependen voet. Zij zijn niet aangenaam, en worden zelden gevonden.

– ∪ | – .... ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – .... ∪ | – ∪ | – ∪ | –

§.

– ∪ | – .... | – ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – .... | – ∪ | – ∪ | –

§.

– ∪ | – ∪ | .... – ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | .... – ∪ | – ∪ | –

§.

– ∪ | – ∪ | – .... ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | – .... ∪ | – ∪ | –

§.

– ∪ | – ∪ | – .... | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | – .... | – ∪ | –

§.

§.

– ∪ | – ∪ | – ∪ | ..... – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | – ∪ | ..... – ∪ | –

6. Zesvoetige vaerzen zijn gedubbelde drievoetige, of gekoppelde twee- en viervoetige. In 't eerste geval, is de ftemrust in 't midden na den derden ftaanden of fleependen voet; in het laatfte, na den tweeden of vierden ftaanden of fleependen voet; en in alle gevallen tweevoudig, zo als de volgende voorbeelden aanwijzen

– ∪ | – ∪ | – ..... ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | – ..... ∪ | – ∪ | – ∪ | –

§.

– ∪ | – ∪ | – ..... | – ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | – ..... | – ∪ | – ∪ | –

§.

– ∪ | – ..... ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ..... ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪ | –

§.

– ∪ | – ..... | – ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ..... | – ∪ | – ∪ | – ∪ | –

§.

§.

– ∪ | – ∪ |.... – ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ |.... – ∪ | – ∪ | – ∪ | –

§.

– ∪ | – ∪ | – ∪ | – .... ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | – ∪ | – .... ∪ | – ∪ | –

§.

– ∪ | – ∪ | – ∪ | – ....| – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | – ∪ | – ....| – ∪ | –

§.

– ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪ ....| – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪ ....| – ∪ | –

7. Zevenvoetige vaerzen bestaan uit drie- en viervoetige, en hebben de stemrust tweevouwdig, na den derden en vierden staanden of sleependen voet; zij zijn onaangenaam, en worden zelden gevonden.

– ∪ | – ∪ | – .... ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪
– ∪ | – ∪ | – .... ∪ | – ∪ | – ∪ | – ∪ | –

§.

— ∪ | — ∪ | — .... | — ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪
— ∪ | — ∪ | — .... | — ∪ | — ∪ | — ∪ | —

§.

— ∪ | — ∪ | — ∪ | ...... — ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪
— ∪ | — ∪ | — ∪ | ...... — ∪ | — ∪ | ∪ | —

§.

— ∪ | — ∪ | — ∪ | — .... ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪
— ∪ | — ∪ | — ∪ | — .... ∪ | — ∪ | — ∪ | —

§.

— ∪ | — ∪ | — ∪ | — ... | — ∪ | — ∪ | — ∪
— ∪ | — ∪ | — ∪ | — .... | — ∪ | — ∪ | —

§.

— ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪ | .... — ∪ | — ∪ | — ∪
— ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪ | .... — ∪ | — ∪ | —

8. Achtvoetige vaerzen zijn gedubbelde viervoetige, en aangenaam voor het gehoor. Hunne stemrust valt in het midden na den staanden of sleependen voet.

§.

— ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪ ... | — ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪
— ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪ ... | — ∪ | — ∪ | — ∪ | —

§.

— ∪ | — ∪ | — ∪ | — ..... | — ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪
— ∪ | — ∪ | — ∪ | — ..... | — ∪ | — ∪ | — ∪ | —

§.

— ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪ | ..... — ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪
— ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪ | ..... — ∪ | — ∪ | — ∪ | —

VOORLANGE DRIELINGS VAERZEN.

Deeze zijn,

1. Eenvoetige vaerzen, ſpeelende, en weinig in gebruik.

— ∪ ∪
— ∪
—

2. Tweevoetige vaerzen zijn aangenaam, en voor de zangkunst geſchikt.

— ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | —

3. Drievoetige vaerzen vinden geene liefhebbers,

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

4. Viervoetige vaerzen zijn de aangenaamste van allen: zij zijn gedubbelde tweevoetige, met de stemrust in 't midden na den sleependen of staanden voet, of zijn ook zonder rust.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | ..... – ∪ ∪ | – ∪ ∪:
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | .... – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | ... – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ .... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪.
– ∪ ∪ | – ∪ .... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ .... ∪ | – ∪ ∪ | –.

§.

– ∪ ∪ | – .... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪:
– ∪ ∪ | – .... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – .... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

§.

— ∪ ∪ | — ∪ .... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — ∪ .... | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — ∪ .... | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — .. ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | —... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — ... ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — .... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — .... | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — .... | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

5. Vijfvoetige vaerzen beſtaan uit twee- en drievoetige; hebben de ſtemrust na den tweeden en derden ſleependen of ſtaanden voet, en zijn noch aangenaam, noch gebruikelijk.

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | ..... — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | .... — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | .... — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

C 3 §.

§.

— ∪ ∪ | — ∪ .... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — ∪ .... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — ∪ .... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — .... ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — .... ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — .... ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — .... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — .... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — ... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — ∪ .... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — ∪ .... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — ∪ .... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — ..... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪
— ∪ ∪ | — ..... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ | — ..... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ |.... – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ |....– ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ |....– ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ...... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ...... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ...... ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – .... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – .... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – .... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ..... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ..... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ..... ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – .... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – .... | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – .... | – ∪ ∪ | –

6. Zesvoetige vaerzen beſtaan uit twee drievoetige, of uit een twee- en een viervoetige, en hebben de ſtemrust in 't midden, of na den tweeden, of na den vierden voet. Zij zijn de langſte van allen; doch niet onaangenaam, voor het gehoor.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | .... – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | .... – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | .... – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ .... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ .... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ .... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ .... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ .... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ .... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

§.

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — .... ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — .... ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — .... ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — .... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ..... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — .... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ..... | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | .... — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | ... — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪

— ∪ ∪ | — ∪ ∪ | .... — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

— ∪ ∪ | — ∪ .... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪

— ∪ ∪ | — ∪ .... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪

— ∪ ∪ | — ∪ .... ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | —

§.

– ∪ ∪ | – ∪ .... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | – ∪ .... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | – ∪ .... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | –... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | –.... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | –.... ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | –.... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | –.... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | –... ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | –.... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | – ..... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | – ... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ .... | – ∪ ∪ | – ∪ ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ ... | – ∪ ∪ | – ∪

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ .... | – ∪ ∪ | –

§.

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ … ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ …. ∪ | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ …. ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ …. | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ …. | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ … | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – … ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – … ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – … ∪ ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – … ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – … ∪ | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – … ∪ | – ∪ ∪ | –

§.

– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – …. | – ∪ ∪ | – ∪ ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – … | – ∪ ∪ | – ∪
– ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – …. | – ∪ ∪ | –

§.

MIDDELLANGE DRIELINGS VAERZEN.

Deeze zijn,

1. Tweevoetige vaerzen: zij zijn aangenaam, en dienen voor den zang,

⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑
⏑ – ⏑ | ⏑ –

2. Drievoetige zijn min aangenaam, en weinig in gebruik.

⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑
⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ | ⏑ –
⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ | –

3. Viervoetige vaerzen zijn fierlijk, hebben geene ſtemrust, of hebben ze in 't midden, na eene korte of lange lettergreep.

⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑
⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ | ⏑ –
⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ |...– ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ |...– ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ |...– ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ ....– ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ ....– ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ ....– ∪ | ∪ – ∪ | –

4. Vijfvoetige vaerzen zijn min aangenaam, en beſtaan uit twee met drievoetige gepaard, waarom ook de ſtemrust na den tweeden of derden voet vereischt wordt.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ |..... ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ |..... ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ |..... ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – .... | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – .... | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – .... | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | .... ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | .... ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | .... ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – .... | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – .... | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ... | ∪ – ∪ | ∪

5. Zesvoetige vaerzen bestaan uit twee drievoetige, of uit een twee- en één viervoetige, en hebben de stemrust in 't midden of na den tweeden of na den vierden voet. Zij zijn aangenaam.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ |... ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ |.... ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ |... ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –.... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –.... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –.... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –...| ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –....| ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –...| ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ |.... ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ |.... ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ |.... ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

§.

∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – .... | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – .... | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – .... | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ |.... ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ |... ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ |... ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – .... ∪ | ∪ – ∪ | –

§.

∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ..... | ∪ – ∪ | ∪ – ∪
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ..... | ∪ – ∪ | ∪ –
∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ∪ | ∪ – ..... | ∪ – ∪ | –

§.

ACHTERLANGE DRIELINGS VAERZEN.

Deeze zijn,

1. Een voetige, als

⏑ ⏑ –
⏑ ⏑ – ⏑

2. Tweevoetige zijn niet onaangenaam voor 't gezang.

⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ –
⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑

3, Drievoetige zijn als de vorige.

⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ –
⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑

4. Viervoetige zijn de aangenaamste, zo met, als zonder stemrust.

⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – |.... ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ –
⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – |.... ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑

⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | ⏑.... ⏑ – | ⏑ ⏑ –
⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | ⏑.... ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑

§.

⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ –
⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑

5. Vijfvoetige zijn onaangenaamer, en hebben de ſtemruſt na den tweeden, of na den derden voet.

∪ ∪ — | ∪ ∪ — | .... ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ —
∪ ∪ — | ∪ ∪ — | .... ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ — ∪

Of.

∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ .... ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ —
∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ .... ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ — ∪

Of.

∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | .... ∪ ∪ — | ∪ ∪ —
∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | .... ∪ ∪ — | ∪ ∪ — ∪

Of.

∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ .... ∪ — | ∪ ∪ —
∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ .... ∪ — | ∪ ∪ — ∪

6. Zesvoetige zijn aangenaamer dan de vorigen en hebben de ſtemruſt in 't midden, of na den tweeden, of na den vierden voet.

∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | .... ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ —
∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | .... ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ ∪ — ∪

Of.

§.

∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ .... ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ –
∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ .... ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – ∪

§.

∪ ∪ – | ∪ ∪ – | .... ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ –
∪ ∪ – | ∪ ∪ – | .... ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – ∪

§.

∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ .... ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ –
∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ .... ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – ∪

§.

∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ... ∪ ∪ – | ∪ ∪ –
∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ... ∪ ∪ – | ∪ ∪ – ∪

§.

∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ... ∪ – | ∪ ∪ –
∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ... ∪ – | ∪ ∪ – ∪

Ziedaar alle de ſoorten van geregelde nederduitſche vaerzen, die door de voetmaat, verſchillende lengte, verplaatzing der ſtemruſt, en twee- en drie-

voudigen uitgang meer dan driehonderd in getale zijn. Ik heb deeze ſtof te breedvoeriger voorgedraagen, om dat ikze den Dichtlievenden leerling hoognuttig acht, en om dat ik niet weet dat iemand voor mij dezelve in zodanig een daglicht geſteld hebbe.

Tegen deeze regelmaatige vaersvorming wordt menigerleiwijze gezondigd.

Eerſtelijk, door ongelijkäartige voeten te paaren, als in dit volgende,

ᴗ — | — ᴗ | — ᴗ | —
VERLAAT | ALLES | OM UW | RUST.

Dit ſchijnt een viervoetig vaers te zijn; doch kan in geene der opgemelde benden geplaats worden; ter oorzaake de eerſte voet *verlaat* een achterlange, en de tweede *alles*, een voorlange tweelings voet is, doch zet men.

ᴗ — ᴗ — ᴗ —
LAAT ALLES OM UW RUST.

of

ᴗ — ᴗ — ᴗ — ᴗ —
VERLAAT HET ALLES OM UW RUST.

of

— ᴗ — ᴗ — ᴗ —
LAAT HET ALLES OM UW RUST.

dan maakt men een regelmaatig drievoetig of viervoetig vaers, naar dat het vereischt wordt.

Ten

Ten anderen, door in een vaers een lettergreep te veel, of te weinig te plaatzen.

Ten laatsten, door eene lange lettergreep kort, of eene korte lang te stellen; als in dit volgende,

De wangunstige mensch,... vervoerd door eige liefde,

Hier is het eerste halfvaers tegen allen regel en maat: want in WANGUNSTIGE, is de eerste lettergreep kort, de tweede lang, en de derde en vierde kort; daar de eerste lang, de tweede kort, de derde lang, en de vierde kort moest zijn: dus komt het eerste, in vergelijking met het laatste halfvaers een halve tijdmaat te kort, en vervolgens onëvenredig.

Bij onze puikpoëten vindt men zeldzaam, dat zij lange voor korte lettergreepen stellen; veeleer vindt men bij hun de vrijheid van korte voor lange te plaatzen; als in dit volgende:

Hij waant het Griekfche heir manmoedig te doordringen

Hier wordt het werkwoordelijke Lidwoord TE lang gesteld, daar het immer kort is. Deeze vrijheid schijnt geboren uit de menigte der korte lettergreepen, in vergelijking der mindere lange, waar-

mede onze ſpraak, kortheidshalve, bedeeld is; en toont tevens niet onduidelijk aan, dat onze gewoonlijke vaersmaaten, niet naar den aart onzer taale ingerigt zijn. Het valt echter veelmaalen ligt, zodanige vrijheden door eene ſierlijke woordverplaatzing te vermijden; gelijk in het bovenaangehaalde vaers het voorzetzel DOOR, voorwaards de ſchikken; als,

Hij waant het Griekſche heir manmoedig DOOR te dringen.

of:

Hij waant manmoediglijk DOOR 't Griekſche heir te dringen.

of:

Hij waant manmoedig DOOR het Griekſche heir te dringen.

of:

Hij waant DOOR 't Griekſche heir manmoedig heen te dringen.

of:

DOOR 't Griekſche heir waant hij manmoedig heen te dringen.

Noch is hier aantemerken dat ſomwijlen de voetmaat, in vaerzen daar twee, drie of meer éénlettergreepige woorden op malkanderen volgen, om den klemtoon, in het opſnijden der vaerzen mag veranderd worden; als bij voorbeeld in,

Warsch

Warsch van den dwingeland, die 't heilig recht verkracht,

Deeze toonverwisseling is des te aangenaamer, om dat zij de tijdmaat van het half vaers niet verbreekende, echter de eentoonigheid onzer vaerzen vernietigt. Volgens deeze vrijheid, zoude de dichtmaat ook mogen verschikt worden; als bij voorbeeld; aldus,

Vlucht de begeerlijkheid, die u behoeftig maakt.

Doch men wil dat in soortgelijke vaerzen, de tweede greep aller voetmaaten lang geleezen kan worden; daar anders twee ongelijksoortige voeten bij malkanderen komen; strijdig met den eersten opgegeeven regel,

Oulings waaren onze voorvaders, enkel op het Rijm, eene vinding der middelëeuwen, verslingerd; zij maakten vaerzen, zonder klankmaat, zonder toonval, zonder bepaald getal van lettergreepen: het moest rijmen, en dat was genoeg, Vervolgens telde men de greepen; daarna plaatste men ook de stemrust, en men maakte vaerzen gelijk de Franschen; dat is, zonder bepaalde maat of toon. Wijders bekoord door den klankmaat der oude Griekschc en Latijnsche vaerzen, bragten zij dezelve in onze moederspraake over: ziedaar onze vaerzen, en aan eene

bepaalde klankmaat, en aan de ſtemruſt, en aan het Rijm verbonden; men werdt ééntoonig; men bediende zich van harde ſpraakkonſtige vrijheden; men bezigde ſtopwoorden; dat is, men maakte vaerzen als CATS.

Laatere geleerden merkten te recht dat men onze Dichtmaat aan te naauwe ketenen gekluisterd hadt: zij arbeidden de konst gemakkelijker te maaken; doch ſlaagden niet dan de Harmomij van het Rijm, ten koste van de Melodij der Klankmaát te behouden; men werdt min ééntoonig, en meer vloeijend, naar maate men meer het maatelooze naderde.

Ziedaar onze Dichtmaat den uitheemſchen ontleend, en onze ſpraak naar eenen konstregel geſchikt; daar zich die konstregel naar onze ſpraak moeste ſchikken.

Laatenwe dit laatſte een weinig nader overwegen, en beproeven, hoedanig ons taalëigen is; om eene gemakkelijke en bevallige Dichtmaat te vormen.

VIJF-

VIJFDE AFDEELING.

VAN DE

TAALEIGE

VAERSMAAT.

In eene doorgaande maatelooze rede vind ik onder duizend lettergreepen ten minsten zes honderd korte, en vier honderd lange en middelbaare greepen; dat is de helfte meer korte dan lange lettergreepen. Hier uit volgt, dat vaerzen van welk eene voetmaat zij zijn moogen, die de helfte meer korte dan lange lettergreepen bezitten, het naast aan onze gewoone spreekwijze komen; en dat vaerzen zo wel van meer lange als van meer korte greepen dan hier boven vermeld, in zo verre van ons taalëigen afwijken, en onzen spraaktrant geweld aandoen: ten zij het onderwerp het anders vereïsche.

Volgens deezen taalregel behoorde een vaers van zes lange greepen, of zo veel voeten, ten minsten negen korte greepen te hebben; en dus uit vijftien lange en korte lettergreepen bestaan. Vergelijken wij zodanig een vaers, naar ons taalëigen ingericht,

 met

met onze gewoone zesvoetige vaerzen, zo vinden wij bij de éene foort te weinig korte in vergelijking der lange, en bij de andere te weinig lange in vergelijking der korte lettergreepen; want een ftaand achterlang en een fleepend voorlang zesvoetig vaers heeft even zo veele korte als lange greepen, en de drielings vaerzen hebben eens zo veel korte als lange; vervolgens bij de laatften zo veele korte greepen te veel als bij de eerfte te weinig. Voegen wij deeze beide vaersfoorten bij malkanderen, dan is de fom een natuurlijk vaers: want een tweelings van 6 lange, en 6 korte, en een drielings vaers van 6 lange en 12 korte greepen, maaken famen twee vaerzen van 12 lange en 18 korte; dat is voor één vaers 6 lange en 9 korte lettergreepen.

Hieruit volgt verder dat een viervoetig vaers ten minften uit zes korte greepen moet beftaan, het fleepende rijm daar mede gerekend; en dat in een zesvoetig vaers, het eerfte en laatfte halfvaers, ten minsten ijder eene korte greep meer dan heden gebruikelijk moet hebben, zal het taalëigen zijn.

Zo worden dan onze vaerzen de *Hexameters* der Grieken en Romeinen gelijk? geenzins deeze hadden *fpondæifche* met *Dactijlifche* vermengd; wij hebben *Jambifche* met *Amphijbrachifche*; zo als uit het volgende blijkt,

Schenkt

˘ – ˘ – ˘ ˘ – ˘ – ˘ – ˘ ˘ – ˘
Schenkt u | de blinde | fortuin.. voldoen | ing uwer | begeerte.

Wij kunnen echter ook *Dactijlische* voeten gebruiken, zo wij het vaers met eene voorlange of *Anapæstische* voetmaat beginnen; als dit volgende,

– ˘ – ˘ ˘ – ˘ – ˘ – ˘ ˘ –
Vlucht de | zalige | schim ... die deezen | oever be | waart.

Doch deeze voetmaat is ons zo eigen niet als de voorige; overmits onze lid- en voornaam woorden, waarmede wij dikwerf onze vaerzen moeten beginnen, doorgaans kort vallen.

Nu staat noch op te merken dat de middellange, of *Anapæstische* voet, in ijder halfvaers, zo wel in de eerste als tweede en derde voetmaat kan vallen; waardoor verscheidene sierlijke afwisselingen kunnen geboren worden, die alle walgelijke ééntoonigheid wegneemen; gelijk in de volgende uitbeeldingen blijkt.

§.

˘ – ˘ | ˘ – | .... ˘ – ˘ | ˘ – | ˘ – | ˘ –

§.

˘ – | ˘ – ˘ | ˘ – | .... ˘ – | ˘ – ˘ | ˘ –

S.

§.

∪ – | ∪ – | ∪ – | ∪ … ∪ – | ∪ – | ∪ – ∪

§.

∪ – ∪ | ∪ – | ∪ – | … ∪ – | ∪ – ∪ | ∪ –

§.

∪ – | ∪ – ∪ | ∪ – | … ∪ – ∪ | ∪ – | ∪ –

§.

∪ – | ∪ – ∪ | ∪ – | … ∪ – | ∪ – | ∪ – ∪

§.

∪ – | ∪ – ∪ | ∪ – | … ∪ – | ∪ – | ∪ – ∪

§.

∪ – | ∪ – | ∪ – | ∪ … ∪ – ∪ | ∪ – | ∪ –

§.

∪ – | ∪ – | ∪ – | ∪ … ∪ – | ∪ – ∪ | ∪ –

Doch de middellange voetmaat valt ſierlijkst in den vijfden voet, en maakt aldaar eene muzijkcaden-

ce

ce om in den rijmklank te ſluiten: ditzelve hadden de ouden reeds opgemerkt, en plaatsten ten dien einde eenen vasten *Dactijlus* in den vijfden voet hunner *Hexameters*.

Zo wij verders de vrijheid neemen, in zesvoetige vaerzen de middellange voetmaat te vermeerderen of te verminderen, naar dat het de ſtoffe vereïſcht; zo vinden wij, van vaerzen van agttien tot twaalf lettergreepen, vierenzestig verſchillende ſoorten: in waarheid een aantal, genoegzaam om alle onderwerpen, van welke geaartheid zij zijn mogen, natuurlijk te kunnen uitbeelden.

't Is door de verſcheidenheid der voetmaaten in een zelf vaers dat de Griekſche en Latijnſche dichters dikwerf hunne gedachten zo natuurlijk als nadrukkelijk hebben weeten uit te drukken, dat zij ons onnavolgbaar ſchijnen. Homerus en Virgilius ſchikken gemeenlijk de voetmaat naar de ſtoffe, die zij behandelen. Wanneer bij voorbeeld de eerſte den arbeid van *Siſijphus* in de Hel wil uitbeelden, bedient hij zich, volgens het getuigenis van Dionijs de *Halicarnaſſer*, van συνηρευμένων, ſtootende zelf klanken die de uitſpraak van het vaers vertraagen, om daardoor de langheid des tijds, die *Siſijphus* noodig hadt, om den ſteen op den top des bergs te torſchen, uit te beelden.

> Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον, κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
> Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
> Ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε,
> Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι
> Ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ' ἀποστρέψασκε κραταιΐς.
>
> Odysſ. L. II. vs. 592. enz.

Doch zo dra hij den ſnellen val des ſteens wil uitbeelden, rollen meteen zijne woorden, in tegenſtelling der voorige die langzaam voordkruipen.

> Αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής.

Deeze verbinding der vaersmaaten met de zaaken die wij willen betekenen, kunnen wij in onzen gewoonen vaerstrant niet navolgen, zonder de bepaalde tijdmaaten, die ſamengevoegd, door haare evenredigheden de melodij onzer vaerzen uitmaaken, in verſcheidene gevallen te krenken. Doch zo wij ons, gelijk de grieken en latijnen, van gemengde twee- en drielings voeten, naar eisch der zaake bedienen, ſlaagen wij even gelukkig; als bij voorbeeld het voorgemelde, aldus nagevolgd.

Ook zag ik dat Sisyphus *een' zwaaren arbeid hadt,*
En eenen grooten ſteen, met beide de armen omvat,
Opworstelde, en tortſchte, en zwoegde, met lijf, met handen, met voeten;
Om dien ten top des bergs, waare 't mooglijk, op te wroeten.

Doch

Doch naauw den kruin bereikt, nam de overlast een keer,
En rolde van 't toppunt der rotze al sneller en sneller ter neer.

Zo wij hier het derde en vijfde, met het laatste vaers vergelijken, vinden wij zo veel verschil in de tijdmaat dier beide eerste vaerzen met het laatste als 'er onderscheid van tijd is in het optorschen en vallen eens grooten steens, die alhier beschreeven wordt.

VIRGILIUS is zeer gelukkig in het paaren der tijd maaten met de verschillende onderwerpen, dieze zodanig begeeren. Hoor hier het paard in de voetmaat draaven,

. . . it clamor, & agmine facto,
Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula Campum.

En op eene andere plaats den val van eenen os.

Sternitur, examinisque, tremens procumbit humi bos.

Bij zekere gelegenheid volgde ik deeze konstgreep in een zangstuk, op deeze wijze na.

Zijn Paerden, die schichtig door beemden en velden,
Door heggen, door struiken, en beeken heensnelden,
Vervaerden. . . . en hielden in vollen galop op.

Hier

Hier hoort men niet alleen het getrippel der paerden, in hunnen galop; maar te gelijk hunnen ſtilstand met de twee laatſte ſprongen van GALOP OP.

Wanneer de Latijnſche dichter den ſlaap beſchrijft, ſchijnt hij ons zelfs door zijne zoetvloeijende vaersmaat te bekruipen,

Tempus erat quo prima quies mortalibus ægris.
Incipit, & dono divum gratisſima ſerpit;

Al het welke wij door onze taalëigene vaersmaat best kunnen navolgen, als bijvoorbeeld,

De zoete ſlaap ſloop zachtjes in de oogen,
En zuste allengskens de leden in rust.

Zo merken wij den zwakken ſlag, dien de oude PRIAMUS aan NEOPTOLEMUS toebragt door de zwakheid der vaersmaat.

Sic fatus ſenior, telumque imbelle ſine ictu conjecit.

Ik zoude hier noch meer voorbeelden kunnen bij brengen; doch deeze zijn genoeg om te doen zien dat veele zaaken in de Dichtkunde voorkomen, die niet nadrukkelijk genoeg kunnen gezegd worden, ten zij men willekeurig en van tweelings, en van drielings voeten in een zelf vaers gebruik maaken mooge.

Daar

Daar nu de Grieken en Latijnen dit voorrecht boven de hedendaagſche Europiſche taalen bezitten, zijn hunne vaerzen zo veel te bevalliger in melodije als wij hun overtreffen door de harmonij van het rijm. Doch ik kan niet zien waarom wij deeze oude en zoetvloeijende vaersmaat niet in gebruik brengen; of is 'er onze ſpraaktrant niet toegeſchikt? Alle zo doode als leevende taalen hebben in eene doorgaande rede de helfte meer korte dan lange lettergreepen. Dit is een onveranderlijk ſpraak eigen: doch de menging deezer lange en korte lettergreepen is in alle ſpraaken niet gelijk. In het Italiaanſch Spaanſch, Portugeesch en Franſch loopen dikwerf twee en meer lange, en veeltijds drie, vier en meer korte lettergeepen te ſamen; en dus onbekwaam om in eene regelmaatige tijdmaat aangebragt te kunnen worden. Dit is ook de rede waarom men in de opgemelde ſpraaken, de vaerzen niet naar den tijdmaat; maar naar het getal der lettergreepen bepaalt, gelijk door de volgende voorbeelden blijkt.

§.

Alma figlia di Giove inclita madre.
Del gran Germe d' Enea Venere bella.
Degli uomini piacere e degli Dei:

MARCHETTI

§.

Ayer naciste, y moriras manana.
Para tan breve ser, quien te dio vida?
Para vivir tan poco estas luzida,
Y para nada ser estas lozana.

DE GONGORA

§.

Como ficeste Porcia tal ferida?
Foy voluntaria, ou foy por innocencia?
Mas foy fazer amor experientia,
Se podia sofrer, tirar me vida.

CAMOES

§.

Regne de crime en crime: enfin te voila Roi.
Je t'ai defait d'un Pere, & d'un frere & de moi:
Puisse le ciel tous deux vous prendre pour victimes,
Et laisser cheoir sur vous la peine de mes crimes!

CORNEILLE

Doch de duitsche taaltak is van eene andere geaartheid: zo het al gebeurt dat twee lange lettergreepen bij malkanderen loopen, verheft zich de eer-

eerste boven de laatste in toon, en hier door wordt deeze kort, en geene lang genomen: komen 'er drie vier of meer korte lettergreepen bij malkanderen, zo worden eene of twee der middelfte greepen natuurlijk langer in de uitfpraak, en dus begeert ons taalëigen eene beurtwisfelende voetmaat, die bij ons geregelder dan in de voorvermelde fpraaken bevonden wordt.

Ongeacht de veronachtzaamde tijdmaat in deeze fpraaken, kunnen wij eehter niet lochenen dat zij vloeijend zijn; en dit komt hoofdzaakelijk van de meerdere zelf- en mindere medeklanken, in vergelijking onzer fpraak, die om haare kortheid deeze bevalligheid ontbreeken moet: ten anderen van de telkens veranderende voetmaat, die zo veel te behaaglijker is naar maate zij, zonder blijkbaaren maatdwang, de maatelooze rede nader komt. Dit laatfte leert ons dat de gewoonlijke duitfche vaerzen door hunne geftadige eentoonigheid minder dan de Italiaanfche, Spaanfche, Portugeefche of Franfche voldoen. Edoch, zo wij de meergemelde fpraaken in haare vaersvorming wilden volgen, ontdekken wij ten eerften een gebrek in de tijdmaat, waaraan ons gehoor zo fterk als aan het rijm gebonden fchijnt.

Willen wij derhalven met den ouden den tijdmaat, en met den nieuweren de verandering der voetmaa-

ten behouden, zo volgt dat onze taalëigene vaerzen zodanig moeten zijn, als zij in deeze Afdeeling voorgedraagen worden.

De geregelde tijdmaat der vaerzen zijn wij ongetwijfeld den Grieken verfchuldigd: zij, bijzondere minnaars der zang- en fpeelkunden, en meesters in hunne veelflachtige fpraakwijzen; vormden hunne taal naar de bevalligheid der tijdklanken, en deeze weder naar den eisch hunner taale; dus wierden de Grieken minnaars der mufen; en de mufen minnaresfen der Grieken. De Latijnen werden navolgers van hun, en wij de navolgers van beiden. Doch eenigen beweeren dat de vaersmaat meerderen ouderdom heeft, en waanen die reeds bij de oosterlingen, in de Boeken van Moises en Job te vinden. 't Is waar dat de gezangen der Israëlieten, Exod. 15. van Moifes, Deut. 32, van Debora en Barak, Jud. 5. van Hanna. 1. Sam. 2. van Habakuk, Hab. 3. het boek van Job; der Pfalmen, der Spreuken enz. in eene zekere maat gefteld zijn; zo wij echter de zaak van nabij befchouwen, vinden wij bij hun wel eene gelijkmaat in de rede; maar geenszins in het getal der lettergreepen, en noch minder in derzelver tijdmaaten: 't is waar, men vindt wel eenige *Disticha* die gelijkgreepige *Hemistichia* hebben; als Job. 3. vs. 10. en 5. vs. 27.

כי לא סגר דלתי בטני	ויסתר עמל מעיני:
הנה זאת חקרנוה כן-היא	שמענה ואתה דע-לך:

Doch de meeste *hemistichia* zijn verſchillende in lettergreepen. Op eene gelijke wijze vinden wij bij hun op verſcheidene plaatzen in het einde der volzinnen het Rijm: niet om dat zij dit voorbedacht begeerden; maar om dat het naar den aart der taale als van zelf te voorſchijn kwam: dus is het ook met hunne Voetmaat gelegen: want ofſchoon men met Philo, Josephus, en met de Kerkvaderen Hieronymus, Origenes, Eusebius en anderen ſtelt, dat de oude Hebreërs zesvoetige vaerzen, die uit Dactijliſche en ſpondæïſche voeten beſtonden, gebruikten; blijkt het echter niet duidelijk uit de boven aangehaalde Poëtiſche boeken en gezangen. Ook is de Hebreeuwſche taal niet geſchikt, om, gelijk de Grieken en Latijnen, Dactijliſche met ſpondæïſche voeten te paaren: want daar de Europiſche ſpraaken meer korte dan lange lettergreepen hebben, zijn bij de Hebreërs de meeste lettergreepen lang; en eene korte greep enkel voor, en niet achter eene lange greep kan geplaatst worden: van daar komt het dat zij door behulp der vier korte greepen, die zij *Scheva*, *Chateph pathach*, *Chateph ſægol*, *&* *Chateph kametz* noemen, alleen Jambiſche, Bachiſche,

en Cretiſche Voeten kunnen maaken: waartegen ruim zo veele Spondæïſche voeten gebruikt worden; gelijk blijkt bij Mosche Schem tobh, Elias, Aben Esra, David Kimchi, Joseph ben Jechajæ, Chai, Jehuda Hallevi, Mosche ben Chabhibh en andere Rabijnen.

ZESDE AFDEELING.

VAN DEN

VAERSTOON.

In de drie voorafgaande Afdeelingen hebben we gezien dat de zamenvoeging ééner lange met ééne of twee korte lettergreepen, een voet; en uit de zamenvoeging van verscheidene voeten, een vaers gemaakt wordt. Daar nu gelijke voetmaaten gelijktijdig worden uitgesproken, zo volgt dat alle vaerzen van gelijke voetmaaten, gelijken tijd in de uitspraak moeten hebben. Deeze gelijktijdigheid komt met de tijdmaat der zangkonst volmaakt over een, die door C. 2. $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{8}$ $\frac{3}{16}$ $\frac{6}{8}$ $\frac{12}{8}$ enz. uitgebeeld wordt; invoege men moet besluiten, dat de lettergreepen in aanzien der voeten, de voeten in aanzien der stemrust, de stemrust in aanzien der vaerzen, en deeze in aanzien hunner deelen, en onderdeelen

afwisselende tijdëvenredigheden, dat is, eene streelende melodij uitmaaken.

Doch gelijk de Muzijk niet alleen in evenredige tijdslagen bestaat; maar aan de verhooging en verlaaging der toonen haare voornaamste bevalligheid verschuldigd is; zo is ook in de Poezije de evenredige tijdmaat der voeten en vaerzen niet genoeg: 'er wordt boven alles een evenredige afwisseling van onderscheidene toonen vereischt.

Deeze vaerstoonen zijn drievoudig. Eerstelijk ten opzichte van het onderwerp: zo is de toon nu ernstig, dan Scherschend; nu droevig, dan vrolijk; nu driftig en snel; dan vredig en langzaam. enz. Ten anderen in opzichte der zelfklanken: zo is; OE jegens IE in bij voorbeeld DOEN ZIEN eén volmaakte samenklank; waar van hier na. Ten laatsten in opzichte der klankmaat: zo is, bij voorbeeld, in het woord BODE, de O hooger dan de E in toon, enz. van deezen laatsten vaerstoon zullen wij het eerste handelen.

De Heer B. Huijdecoper stelt alleen drie toonen, die men hooge, middelbaare en laage kan noemen; gelijk blijkt in het volgende vaers.

Doch zo wij deeze zaak naauwkeuriger navorschen, zullen wij bevinden, dat wij in het nederduitsch zo veele verschillende toonen hebben als 'er in een muzijkoctave gebruiklijk zijn; als,

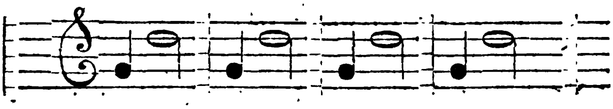
Drieklinkers met naklanken.
Drieklinkers met blaasklanken,
Drieklinkers.
Langeklinkers met naklanken,
Langeklinkers met blaasklanken,
Langeklinkers.
Middelklinkers met naklanken.
Middelklinkers met blaasklanken,
Middelklinkers,
Korteklinkers met naklanken.
Korteklinkers met blaasklanken,
Korteklinkers,

Maakende te zamen twaalf onderscheidene too-

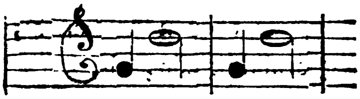
nen; waarvan ik de drie bewuste, om niet te naauwkeurig te schijnen, alleen zal behouden.

Omtrent de plaatzing deezer toonen, hebbe men aantemerken,

Ten 1. Dat zij alle hoog en laag, zonder middelbaare mogen zijn; als in het volgende,

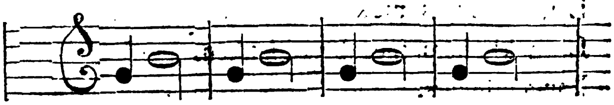

Vaart woedend voord, en strooit de been-

ders hier en daar.

Ten 2. Dat enkele middelbaare en laage toonen onaangenaam zijn; als dit volgende,

Hij zet - te het ten top; en badt

den God des winds.

Ten 3. Dat Zesvoetige vaerzen, waarin zo veele lange als middelbaare toonen vallen, zoetvloeijender zijn; als,

Ten

Ten 4. Dat meerder hooge en mindere middelbaare toonen aangenaamer zijn, dan het omgekeerde; als

Ten 5. Dat de toonen van den eersten met die van den vierden; van den tweeden met die van den vijfden; en die van den derden met die van den zesden voet in hoogte gelijk zijn; gelijk dit volgende,

Tot dusverre van den eigen Toon der nederduitsche vaerzen.

Sommigen zijn van gevoelen dat men onze vaerzen alleen naar den toonval moet richten, zonder acht op onzen Klankmaat te geeven: doch de zulken zijn misleid door hunne aangemaatigde zangwijze in het opsnijden der vaerzen; waardoor zij de korte lettergreepen, in die gemaakte uitspraak, zo lang in tijd als de middelbaare en lange uitrekken: doch die den oudhollandschen Preekgalm en zangerigen toneeltoon, zo wel als den ééntoonigen school dreun wraakt; en onze gewoone spreekwijze voor eenen regel onzer Dichtmaat erkent; zal moeten belijden dat onze gebruiklijkste vaersvoeten, *Dactijlisch*; dat is anderhalf tijdige, en geene *Spondæische*, dat is, tweetijdige voeten zijn. Dit blijkt te meer in de drielings voeten; als bij voorbeeld, in HEMELEN (— ∪ ∪): waar van de laatste lettergree-

pen

pen MELEN zamen zo ſpoedig worden uitgeſprooken als de eerſte lettergreep HE; om daarmede gelijktijdig te worden. Werpt men vervolgens de laatſte lettergreep weg, zo volgt van zelfs, dat het over gebleeven woord HEMEL niet meer dan anderhalf tijdig zijn kan. Zo eindelijk de vaersvorming enkel naar den toonval, en niet naar de klankmaat waare, zouden de drie lettergreepige koppelwoorden, die met een naamwoord beginnen; als, PUTWATER als mede de zodanige die met de ſcheidbaare voorzetzels AAN, BIJ, DOOR enz aanvangen; als, AANDRINGEN, BIJBRENGEN, enz. den hoogen toon op de eerſte en den laagſten op den tweeden moeten hebben; daar juist het tegendeel geſchiedt; gelijk blijkt in 't volgende vaers,

Schatkamer aller deugd! Hartgrieffter! die ik min.

De toon door de zelf en medeklanken gevormd, zijn van geen minder belang: doch dit behoort tot de SPRAAKVLOEIJING; waarvan in de volgende Afdeeling.

ZEVENDE AFDEELING

VAN DE

SPRAAKVLOEIJINGE.

De zoetvloeijendheid der ſpraake hangt af van de gemakkelijke afwisſelingen der opmalkander volgende ZELF- en MEDEKLANKEN.

De zuiverſte klanken zijn de ZELFKLINKERS: Hier uit volgt, dat die taalen het zoetvloeijenſte zijn, in welke de meeste zelfklanken in vergelijking der Medeklanken gevonden worden; en dit is de reden waarom ons het Grieksch en Italiaansch zo Muſicaalisch voorkomt: want, naar mijne naſpooring, is mij gebleeken, dat onder honderd lettergreepen worden gebruikt bij de

Grieken	48	zelfklanken en	52	medeklanken
Italiaanen	48	dito	52	dito
Spaanſchen	46	dito	54	dito
Franſchen	46	dito	54	dito

La-

Latijnen	42	zelf kl.	58	medekl.
Engelſchen	36	dito	64	dito
Hoogduitſchen	36	dito	64	dito
Nederduitſchen	36	dito	64	dito

Hieruit zietmen dat wij onder de Europiſche taalen mede van de minſte zelfklanken in vergelijking der medeklanken bedeeld zijn; en dit is te onvermijdelijker, willen wij zo veel te korter dan anderen zijn: Wij zijn echter niet min zangkunſtig, daar wij juist zo veele onderſcheidene zelfklanken gebruiken, als 'er toonen in het Octave der Muzijk gevondenworden; als blijkt in

OE.	in	MOED.	EU.	in	REUK.
O	. . .	STOK.	E	. .	GEEN.
O	. .	DOL.	U	. .	STUK.
O	. .	ZO.	U	. .	UW.
A	. .	DRA.	I	. .	IK.
E of AE	.	ZWAERD.	I.	. .	ZIE.

Stellen wij vervolgens de OE als grondtoon, zo is de I deszelfs Octave; en beide deeze zijn juist de uitgangen onzer tweeklanken; gelijk bij de Grieken de υ en de ι. Zij zijn de eindpaalen der zelfklanken en gaan ongevoelig tot de zachtſte medeklanken W en J over; gelijk blijkt in de uitſpraak van

VROU

VROU en VROU-WEN.
SPREI . SPREI-JEN.

Verdeelen wij verder deeze twaalf zelfklanken in vier hooge, vier middelbaare, en zo veel laage toonen, zo vind ik in eene doorgaande rede van honderd lettergreepen, 60 middelbaare, 30 laage en 10 hooge toonen gebruikelijk. Dit is de maat van een zoetvloeijend vaers; waarvan men echter afwijken mag, zo de eigenschap der rede zulks verëischt.

Uit deeze waarneeming volgt verder, dat de ééntoonige opvolging der hoogtoonige zelfklanken immer vermijd moet worden; uit hoofde zij niet meer dan een negende deel der gewoone spraaktrant uitmaaken: wien toch zoú dit piepende ééntoonig vaers behaagen?

Zie wien die lieve ziel het vierigste bemind!

Eene ééntoonige opvolging der laage zelfklanken is eer te dulden; en om dat die klanken bijkans één derde deel eener doorgaande rede uitmaaken, en om dat het onderwerp dikwerf eenen groven toon verëischt; als in het volgende,

De donder gonst en bromt, en bonst den dom ten grond.

Doch eene ééntoonige opvolging der middelbaa-

re

te zelfklanken is het minste wraakbaar, om dat die meer dan de helfte eener doorgaande rede beslaan; mits hier geene gezochte aartigheid, of liever laffe gemaaktheid plaats hebbe; als in dit volgende,

Geef eer die leer te meer, en leer die leering te eeren

Gelijk in de zang- en speelkunden, zo ook in vaerzen moeten alle ééntoonigheden vermijd worden: de ÉÉNTOON, *unison*, is geen zamenklank, *Consonans*; het *Octave* is de volmaakste zamenklank; doch wil het niet herhaald zijn: dierhalven moet 'er eene afwisseling van mindere volmaakte zamenklanken: ja zelf van wanklanken plaats hebben, wil men het keurig oor behaagen.

Maar hebben onze zelfklanken eenige overeenkomst met de zamenklanken der Muzijk? Ongetwijfeld; dit bewijzen onze tweeklanken zo is,

OE	tegen I.	het octave;	als in,	MOEI.
A . . .	I. .	sext	. . .	FRAAI.
O . . .	I. .	quint	. . .	MOOI.
EU . .	I. .	quart	. . .	LUI.
E . . .	I. .	terts	. . .	MEI.

§.

I. . .	OE.	het octave;	als in,	NIEUWE.
E. . .	OE.	sext	. . .	GEEUW.
O. . .	OE.	quint.	. . .	GOUD.
A. . .	OE. . .	terts	. . .	NAAUW.

Daarom de bevalligheid der Melodij bestaat in de verschillende afwisselingen der zamenklanken, ten opzichte tot den grondtoon, dominant en mediant; zo zijn ook de zoetvloeijenste vaerzen, die geenen, welker toonen malkanderen in eenen volmaakten zamenklank opvolgen en afwisselen; bij voorbeeld, in het volgende Vaers,

De bij |en flor | ten hier ..|.. het eel | ste dat | zij leezen.

Hier klinkt de IJ, in den eersten voet tegen de O, in den tweeden voet, als een *Sext;* de O in den tweeden voet, tegen IE, in den derden voet, wederom als een Sext; de IE, in den derden voet, tegen de EE, in den vierden voet, als een terts; en de EE in den vierden voet, tegen A, in den vijfden voet wederom als een terts, enz.

Deeze opvolging van verschillende zamenklanken in de hooge toonen van een Vaers, wordt door de tusschenkomst der zo menigvuldige ontoonige lettergreepen afgewisseld, en verkrijgt door de bijkomst van wanluidende medeklanken zo veele verschillende gedaanten, dat het eenen ervaaren dichtöefenaar niet bezwaarlijk valt, veeltijds den woordklank met de betekende zaak te paaren.

Homerus en Virgilius waaren meesters in deeze konstgreep. Hoor den laatsten, hoedanig hij

den

den verváarlijken Reus POLYPHEMUS befchrijft.

Monſtrum horrendum, informe, ingens, cui lumen adeptum.

En op eene andere plaatze het geloei der winden.

Magno cum murmure montis
Circumclaustra fremunt.

Zo bedient hij zich meermalen van de S. om iet vloeijende uittebeelden; als in,

Luctantes ventos, tempestasque ſonoras.

Van de F, om den wind; en van de L, om iet zoets te beſchrijven; als in deeze,

Cum flamma furentibus austris.
Mollia lutteola pingit vaccinia caltha.
. . . . . . est mollis flamma medullas.

Dit alles kunnen wij in onze moederſpraake zo wel als anderen aanbrengen; daar wij te meer een aanmerkelijk aantal Naam- en Werkwoorden bezitten, die naar den klank van het geene zij betekenen gevormd; en dus, om met PLATO te ſpreeken, eene Naruurſpraak zijn: zo als blijkt in de woorden, *Kievit*, *Koekkoek*, *Roerdomp*, *Kikvorsch*, *Donder*, *Liefde*, *Zucht*, *Baffen*, *Tjilpen*, *Daveren*, *Loeijen*, *Trippelen*, *Zwoegen*, en hondeıde ande-

 ren,

ren, te veel om hier bij te brengen. Zie hier de beschrijving van een onweer, dat des te natuurlijker is uitgebeeld, naar dat de woordklank met de betekende zaake overeenstemt.

De bliksem schitterde in het vluchtige en vaale zwerk;
De Donder, krak op krak, trof onder 't wonderwerk;
De Winden loeiden vast, langs zee, langs berg en dalen.
En de Aarde daverde. enz.

Tot dus verre van de spraakvloeijing, die men in de vaersvorming waarteneemen hebbe: laaten wij tans beschouwen alle het geene hier mede strijdig is; ten einde zodanige gebreken te mogen vermijden.

ACHT-

ACHTSTE AFDEELING.

VAN DE

LETTERSCHOK

EN

INSMELTING.

DOOR de LETTERSCHOK, *Hiatus* of GAAPING, genoemd, verstaat men eenen ongemakkelijken overgang van eenen zelf- of van eenen medeklank op eenen volgenden anderen. Het eerste geschiedt, wanneer een woord met een zelfklinker eindigt, en het daaräan volgende woord met één der zelfklinkers begint; gelijk in dit volgende,

Zo dra ik staa op 't recht, zo aarzelt zijn gemoed.

Dit vaers heeft drie Lettergaapingen; van de A

op

op de I, van de A op de O, en van de O op de A; gelijk in het vaers zelf door de boogen ◠ is aangeduid.

Deeze Letterſchok is in de vaerzen van verſchei-dene beſchaafde taalen ongeoorlofd, en met reden; om dat zij de uitſpraak moeijlijk, en gevolglijk het gehoor onäangenaam valt. Doch ik heb niet kunnen vinden dat de nederlandſche Puikdichters deeze onaangenaame letterſchok met voordacht vermijd hebben, dan alleen omtrent de korte en doffe E, die men op het laatst van een woord met den klinker van het volgende woord laat inſmelten; als in het volgende,

De almachtige en alwijze en alziende opperheer.

Dit vaers heeft vier inſmeltingen, *Synalœphæ*, ter plaatze daar het met ◠ getekend is, welk men naar de tijdmaat aldus moet leezen,

D'almach | tig' en | alwijz' | en al | ziend' op | perheer

Zodanig zingt men de zangvaerzen, om aan de bepaalde maat te voldoen: doch in Heldendicht, Toneelpoëzij en andere leesvaerzen is men gewoon de korte of doffe achter E, altoos uit te ſpreeken, zonder op eenige inſmelting der zelfklinkeren acht

te

te geeven: in dier voege heeft het opgemelde vaers zestien lettergreepen naar de Leeskunde, en slechts twaalf naar de tijdmaat in Muzijk.

Zommige uitheemsche spraaken, gelijk het Italiaansch; laaten alle zelfklinkers, zonder uitnaame, insmelten: doch dit vleit den Nederlanderen niet. Anderen daar en tegen, gelijk het Hoogduitsch, laaten geenigen klinker, noch ook zelf de korte achter E. insmelten, en maaken dus telkens letterschokken, die ons gehoor beledigen. Best is het dierhalven dat wij de insmelting der achter E. met de Franschen behouden, en naauwkeurig waarneemen.

Maar is het den nederlandschen dichter geoorlofd, buiten de opgemelde insmelting der korte E, alle andere Letterschokken onverschillig te gebruiken? Voorzeker behoorden alle onbevalligheden, en gevolglijk ook de onaangenaame Letterschok gemijd te worden; doch met deeze uitzondering, dat de zamenloop van twee zelfklanken geene letterschok maake, wanneer deeze twee op malkanderen volgende zelfsklanken eenen bij ons gewonen TWEEKLANK wordt; overmits de zoetvloeijendheid der rede hier door het minste verliest. Des is het geene Letterschok, wanneer ik eenen der twaalf eindende Zelfklanken voor de E, I, Oe of Ou plaatze, om dat alle onze gebruikelijke *tweeklanken* in dee-

ze klinkers eindigen, en overzulks daarmede geenen wanklank maaken.

De Letterschok heeft ook plaats in den zamenloop van verscheidene medeklanken, inzonderheid met de afwending, *Apostrophus*, in de lidwoorden, DE, TE, ZE, enz. zwaar van in de volgende Afdeeling meer.

NEGENDE AFDEELING

VAN DE

GESTALTEN

DER

SPRAAK-KONST.

De gestalten zijn.

Spelkonstig	Woordvoeglijk
Woordgrondig	Uitspraakelijk.

SPELKONSTIGE GESTALTEN

Sijncope *Uitbijting*.

Is eene wegneeming eener Letter of lettergreep uit het midden des woords.

vrucht'bre wand'len kind'ren elboogen	voor	vruchtbaare wandelen kinderen elleboogen

Aphæresis, Voorafkorting.

Is eene wechneeming eener Letter of lettergreep van 't begin des woords.

doogen lukken	voor	gedoogen gelukken.

Epenthesis, Inzetting.

Is wanneer men een Letter of Lettergreep tusschen een woord zet,

ommekeeren arrebeid errenst	voor	omkeeren arbeid ernst.

Diplasiasmus, Verdubbeling.

Is eene verdubbeling eens medeklinkers,

twijffel schanssen.	voor	twijfel schansen.

Prosthesis, Voorzetting.

Is een bijzetting aan het beginsel des woords.

gevolgzaam gebroeders	voor	volgzaam broeders.

Paragoge, Nazetting.

Is eene aanlasſching eener Letter of Lettergreep op 't einde des woords.

vlamme eere	voor	vlam eer

Apocope, Afkapping

Is eene wechlaating eener Letter of Lettergreep aan 't einde des woords.

tweemaal honderd jaar ik zei	voor	tweemaalen. Jaaren. ik zeide

Diæreſis, Deeling.

Is eene ſcheiding eener lettergreep in tweën.

Troïa Aäron	voor	troja aaron

Methateſis, Omzetting.

Is eene verplaatzing eener Letter.

eedle heemlen	voor	edele hemelen

An-

Antithesis, Wisseling.

Is eene plaatzing van eenen anderen Letter voor den eigen.

heur deur	voor	haar door,	oegst Lengde	voor	oogst. Lengte.

NB. deeze wisseling is zeer gemeen in 't nederduitsch. Zie hier van nader.

Crasis, t' Zamentrekking.

Is eene vervoeging van twee Lettergreepen tot eene, door het teken ^

raên aêr veêl smeên goôn	voor	raden ader vedel smeden goden.	doôn gebiên Liên bloên gloên	voor	doden gebieden Lieden bloeden gloeden.

Apostrophus, Afwending.

Is eene afsnijding der voorste Letteren, in

het . . . 't
des . . . 's

ik

ik	'k	
daar . .	'er	
is . . .	's	
de . . .	d'	voor eenen klinker in 't beginsel van een vaers.
te . . .	t'	
ze . . .	z'	

De Afwending heeft ook plaats in den Geever, Aanklaager en Neemer.

een'	voor	eenen
geen'		geenen
mijn'		mijnen
uw'		uwen
zijn'		zijnen
hun'		hunnen
haar'		haaren

Desgelijks de E op 't einde der werkwoorden in de bijvoegende wijze, en op 't einde eeniger zelfstandige naamwoorden.

dat het klink'
op dat ik het belett'
der Landsdouw'
der Vreugd'

WOORD-

WOORDGRONDIGE GESTALTEN.

Enallage, Verwisseling.

Is een verandering van een spraakdeel.

Uw willen is niets, voor uwe wil is niets,

Galliscismus, fransche spreekwijs.

Amiral . . amiraal
amireaux . amiraalen.

Archaismus, verouderde spreekwijs

Is een oude manier van woorden of buiging:

aafsch . . Links
aanneemst . anneeming.

WOORDVOEGELIJKE GESTALTEN

Ellipsis, Uitlaating.

Als men een of meer woorden uitlaat; als,

„ Het is vergeefsch gehoopt (te hebben) als de
„ fortuin u dwarsboomt.
„ Ontroerd (zijnde) door bekommeringe.
„ Alle jaar dient de grond omgespit (te worden).

Pleonasmus, Overtolligheid.

Als men woorden te veel zet.

„ ge-

„ Gelijk als ik zeg.

Galliscismus Syntacticus. Franſche Spreekwijs.

„ Maar wat te doen, iudien hij niet wil.

Archaismus Syntacticus. Verouderde Spreekwijs

„ Ik en hadde het niet gezien.

Synthĕſis, t'zamenſtelling

Is, als een bijvoegelijk naam- of werkwoord niet met het geſtelde zelfſtandig naamwoord, maar met een verzweegen overeenkomst.

„ Dus zegt hij in zijn wijsgeerte.

voor

„ Dus zegt hij in zijn boek der wijsgeerte.

Zeugma, Verzameling.

Is als het geſlacht of getal der bijvoeglijke of voornaam woorden of werkwoorden zich regelen naar het naaſte zelfſtandige Naamwoord.

„ Goed bier en wijn
„ ik ſchrijf en gij.

Syllepsis, Vergadering.

Deeze is drieërlei.

1. Wanneer na twee zelfst. Naamwoorden een Werkwoord in 't meervoud volgt; als,

„ De pracht en hovaardij zijn hatelijk.

2. Wanneer bij twee of meer zelfst. Naamwoorden van ongelijk geslacht, een bijvoeglijk Naamwoord gesteld wordt, dat met het voornaamste geslacht overeenkomt,

„ Een goed man en vrouw.

3. Wanneer bij twee of meer ongelijke persoonen, het werkwoord gesteld wordt, met de voornaamste persoon overeenkomenke.

„ Ik en gij schrijven.
„ gij en hij schrijft.

Prolepsis, Voorkoming.

Is, wanneer achter een meervoud, de deelen in 't eenvoud gesteld worden.

„ Zij leeren beiden, deeze de spraakkonst, en
„ geene de welspreekendheid.

Epi-

Epithesis, Bijstelling.

Is eene zamenstelling eeniger zelfstandige Naamwoorden, in denzelven naamval.

Marià moeder en maägd.

Ecclesis, Uitroeping.

Is een herleiding des derden persoons tot den eersten of den tweeden.

Ik arme Leef in verdriet
gij menschen spreekt.

Antiptosis, Gevalverandering.

Van mijnen vader ontnomen
voor
mijnen Vader ontnomen.

UITSPRAAKLIJKE GESTALTEN.

Sijstole, Verkorting.

Is als een lettergreep die lang is, kort gesteld wordt.

gij vraagt het dien amtman
voor
amtman

Diastole, Verlanging.

Is, als een lettergreep die kort is, lang gesteld wordt.

Het elend is te groot
voor
D'elende is te groot.

Synaloepha. Insmelting.

Is als de E op 't einde der woorden voor een volgenden klinker smelt; als,

En de aarde is me immers nooit ....

Alle deeze vrijheden of spraakkonstige gestalten zijn nu en dan geoorlofd; bijzonder in een Dichtstuk van langen adem; doch zo zij te menigvuldig op malkanderen komen, tergen zij het gehoor, door van onzen gewoonen spraaktrant aftewijken. Zo slechts ééne spraakkunstige vrijheid in een vaers gebruikt wordt, kunnen wij ze dulden; doch zo 'er meer dan ééne enkele in voorkomt, brengt het of eene hardheid, of eene laf heid, of eene gemaaktheid te wege, die een kiesch gehoor niet kan ontglippen. Ik acht het dierhalven best, dat men zich nimmer van zodanige vrijheden bediene, dan om het vierde vaers: indien tusschen tijd heeft het gehoor de hardheid, de lasheid, of den wanklank eeniger deezer vrijheden ver-

verlooren, en geeft, om zo te ſpreeken, verlof, eene andere vrijheid te mogen gebruiken.

Ik weet dat veele nederlandſche Dichters deezen ſtelregel niet in acht genomen hebben; maar ik weet tegelijk dat zij ook omtrent de vloeibaarheid hunner vaerzen te minder geſlaagd hebben.

TIENDE AFDEELING,

VAN DE

VAERSSNEDE

Door de Vaersſnede, *cæſura*, verſtaat men de doorſnede van een woord, door middel van de voetmaat; invoege de laatſte of voorlaatſte lettergreep van een woord een nieuwen voet begint. Deeze Vaersſnede hebben wij in de vorige voorbeelden met eene rechte ſtreep | aangetekend, hoofdzaakelijk om de voetmaaten aanteduiden; doch hier wordt het in eenen naauweren zin, voor eene afperking der vaersvoeten genomen, die in het midden der woorden voorkomt; en in zulk een opzicht heeft het volgende vaers vier Vaersſneeden,

Toen ſchoo|lenze on|der dak.... ſpelon|ken, dik|ke ſtruiken.

De Latijnen en Grieken hebben in hunne zesvoetige vaerzen vier ſoorten van Vaersſneden, die

zij

zij *Trithemimeres*, *Penthemimeres*, *Hephthemimeres* en *Ennehemimeres* noemen.

De *Trithemimeres* is, wanneer na den eersten voet eene lettergreep van een woord overblijft, waarmede de volgende voetmaat begint.

De *Penthemimeres* is, wanneer na de twee eerste voeten eene lettergreep overblijft, waarmede de derde voet begint.

De *Hephthemimeres* is, wanneer na de drie eerste voeten eene lettergreep overblijft, waarmede de vierde voet begint.

De *Ennehemimeres* is, wanneer na de vier eerste voeten, eene lettergreep overblijft, waarmede de volgende vijfde voet begint.

Een voorbeeld deezer vier soorten van Vaerssneden vinden wij in het volgende vaers.

Ille latus, nivium molli fultus hijacintho.

Trithemim. . . *Ille la* | *tus*
Penthem. . . *Ille la* | *tus nive* | *um*
Hephthem. . . *Ille la* | *tus nive* | *um mol* | *li*
Ennehem. . . *Ille la* | *tus nive* | *um mol* | *li ful* | *tus*

In onze gewoone zesvoetige vaerzen kunnen wij ook niet meer dan vier vaerssneden aanbrengen; dat is na den eersten, tweeden, vierden en vijfden voet: want die na den derden voet te plaatzen zou-

 de

de ten kosten der ſtemrust zijn ; die doorgaans op het halve vaers verëischt wordt.

In het algemeen zijn vaerzen met vier vaersſneden het zoetvloeijenst ; uit hoofde van de binding der rede, die de konst in de voetmaaten gelegen, verbergt. Hierna volgen die van drie, twee en minder Vaersſneden, naar evenredigheid: doch vaerzen zonder ſnede, welke meer dan vier en vijf voeten houden, zijn onäangenaam, om dat zij de konst der voetmaaten te duidelijk doen hooren. Dit is ook de reden waaröm vaerzen, die enkel uit éénlettergreepige woorden beſtaan, in 't algemeen niet kunnen behaagen.

ELFDE AFDEELING

VAN DE

STEMRUST.

De noodzaakelijkheid van met den vierden polsslag adem te moeten haalen, eischt dat ten minsten de uitspraak met den vierden voet-rust, willen wij en onzen gewoonen spreektrant volgen, en ons spraakvermogen geen geweld aandoen. Deeze stemrust tekenen wij na eenen volzin door ., !, ? ;— aan; na eenen halven volzin door de tweestip; en na een minder gedeelte der rede door beide stipsnede en snede, enz. Doch het gebeurt menigwerf, dat in de kleinste afdeeling der rede meer dan vier of vijf voetmaaten voorkomen: in dit geval wordt de ademhaaling of stemrust na een Naam- of Werkwoord vereischt; en niet onverschillig na ieder deel der rede, gelijk sommigen in gebruik gebragt hebben.

Zie hier de voornaamste gevallen, die men trachte te vermijden.

Ten 1. Dat het lidwoord, bijnaamwoord, en voorzetzel door de ſtemrust niet van zijn volgend zelfſtandig naamwoord geſcheiden worde; als in deeze voorbeelden

Ach! dat ik tans dat ſchoon ... gezicht niet meer aanſchou.
Kan uw belang zich aan ... dien dwingeland verbinden?

Ten 2. Dat de bijwoorden ZEER, VEEL, WEL, enz. van hunne volgende bijnaam- naam- en werkwoorden niet geſcheiden worden; als in het volgende,

Terwijl hij ook niet zeer ..... geacht is van zijn' broeder.

Ten 3. Dat het zelfſtandige werkwoord ZIJN, van een volgend Bijnaamwoord onafgeſcheiden zij; als,

Zie hoe Dorillis is ..... verſlagen en benard.

Ten 4. dat het Voornaamwoord niet van zijn werkwoord wijke; als in dit volgende,

Zij dulden niets, en hij .... begeert verſlag dier zaake.

Ten 5. Noch de noemer van het Voornaamwoord DIE, van zijn volgend werkwoord; als,

De nijvre bijen, die ... *den nuchtren bloemdauw leezen.*

Ten 6. Noch de helpende werkwoorden HEB-BEN

BEN en ZULLEN van hun werkwoord; als,

Toen 't trotze Rome hadt .... bedacht te zegevieren,

Trouwens kan de ſtemruſt vallen na een voegwoord, offchoon het zelve tot het volgende lid der rede behoort; overmits hier door de zin opgehouden, en het gehoor door de verwachting geſtreeld wordt; als in,

Dus ſprak Marcel: terwijl .... de benden zamen rotten.

Zo vleit ook de ſtemruſt bij de gebruikelijke inſmelting der korte E, op 't laatst van een woord; als in,

Ach! dat de held noch leef ... de en deezen ſtrijd aanſchouwde!

Men zal mij hier ongetwijfeld tegenwerpen, dat de Nederduitſche Dichters deeze zes opgemelde regels weinig in acht genomen hebben. Ik beken het: doch in zodanige gevallen zal men mij ook moeten toeſtemmen dat de ſtemruſt niet op haare behoorlijke plaatze is gevallen. In een volmaakt zesvoetig vaers met eene ſtemruſt, valt de ademhaaling in het midden; dat is, na den derden voet: dus is het eerſte half vaers in uitſpraak gelijktijdig met het laatſte, en uit dien hoofde welluidend. Wil men het min volmaakt, zo plaatze men de ſtemruſt

na den tweeden, of na den vierden voet; en alsdan is de evenredigheid der tijden als 2 tegen 4; en 4 tegen 2: dat is, als 1 tegen 2, en 2 tegen 1. het geene noch welluidend voorkomt. Doch zoo de stemrust na den eersten of na den vijfden voet valt, is de uitspraaktijd van 't eerste lidvaers tot het laatste, als 1 tegen 5; of als 5, tegen 1. het welke eenen hinderlijken wanklank maakt; en gevolglijk moet vermijd worden.

Offchoon de vaerzen met ééne stemrust in het midden, de zoetvloeijenste en gevolglijk de volmaaktste zijn, laaten zij echter niet na te verdrieten, wanneer zij te veel op malkanderen volgen; des behoren zij door min volmaakte afgewisseld te worden. Dit laatste geschiedt niet alleen door vaerzen die ééne enkele stemrust na den tweeden, of na den vierden voet hebben; maar voornaamelijk door de zulken die twee, drie en meer stemrusten bezitten.

Een vaers met twee stemrusten heeft de eerste rust na den tweeden, en de laatste na den vierden voet, en behaagt te meer; om dat het in den tijd evenreedig verdeeld wordt; als het volgende,

Bedenk uw' plicht; 'er is noch tijd; uw halsvriend leeft.

Doch minder volmaakt valt de eene rust in 't mid-

midden, en de andere na den eersten, tweeden, vierden of vijfden voet; als in het volgende.

Geheng!... O ijveraar.... der trouwverbondelingen.
Daar daalde deugd;..en gij..gij draalt noch immer voort.

Om de zoetluidende evenredigheden van de eene stemrust tot de andere, vallen zij sierlijk, bij opklimming, na den eersten, en derden voet; of bij daaling, na den derden en vijfden voet.

Somwijlen kunnen Zesvoetige vaerzen Vier, ja Vijf stemrusten hebben; doch dit geschiedt enkel in bijzondere gevallen wanneer het onderwerp een verlanging van tijd vereischt; als in dit van VAN DEN VONDEL.

Die zorgt, en waakt, en slaapt, en ploegt, en zwoegt, en zweet,

Somwijlen vindt men bij de Dichters Zesvoetige vaerzen die zonder stemrust zijn; als,

De ontrouwe handeldrijvers sloegen aan het muiten,

Doch dit behoort geen plaats te hebben, dan in eene rede die eene verhaasting der uitspraake vereischt: overmits een zesvoetig vaers zonder stemrust niet gevoeglijk kan uitgesproken worden in den tusschentijd der ademhaaling zonder onzen spreektrant geweld aantedoen.

TWAALF-

TWAALFDE AFDEELING

VAN DE

WOORDVERPLAATZING

De Woordplaatzing is natuurlijk of konstig. De natuurlijke volgt de eigenschap der taale in welke men schrijft, zonder betrekking op eenige klemrede: de konstige verandert de gewoonlijke woordschikking, met dat deel der rede voorwaards te plaatzen, welk eenige driftvervoering wil dat eerst gezegd worde. De Grieksche en Latijnsche taalen hebben dit voorrecht boven anderen, dat zij bijkans alle deelen der rede voorwaards kunnen plaatzen, ter oorzaake de uitgangen aller naamvallen onderscheiden zijn; daar de hedendaagsche leevende taalen zodanig eene konstige eigenschap ontbreekt, en slechts de naamvallen, en door de Lidwoorden, en door de bepaalde plaatzing derzelven onderscheiden. Dit niet tegenstaande, vinden wij bij de Italiaanen en Franschen onderscheidene woordverplaatzingen, die, zo vaak zij geenen dubbelzin of

twij-

twijfel in de rede veroorzaaken, den vaerzen een aanmerkelijk sieraad bijdraagen. In het Nederduitsch kunnen wij dit zeer voeglijk en ongedwongen navolgen. Zie hier de voornaamste gevallen.

Ten 1. De Noemer na het Werkwoord; als,

Zo denkt en spreekt en schrijft de schoone Sijlvia.

Ten 2. De Neemer voor het Werkwoord; als,

Van zulk een hartewee hebt gij mijn' zoon verlost.

Ten 3. De Geever voor den heerscher; als,

Uw' zo geliefde vriend strekt zulk een daad ten schande;

Ten 4. De Voorzetsels voorwaards geplaatst; als

Door averechts beleid mislukte zijn bestaan.

Ten 5. Het lijdende Deelwoord voorwaards; als,

Verwijderd van den last der aarsche kommernisse,
Smaakt hij het zoet genot der minzaame eenigheid.

Tot dusverre van de Spraakvloeijinge der vaerzen op zich zelven genomen: ik zal hier noch eenige taalfeilen in aanmerking neemen; en hier bijvoegen; ten einde een Dichtlievende Leerling zich hoede daarin te vervallen.

Ten I. De herhaaling van eenig woord kort op malkanderen is haatelijk; ten waare zulks met

voor-

voordacht, om eene redekonstige gestalte te hebben, wierde geplaatst.

Ten 2. Niet tegen onze gewoone woordvoeging te zondigen; als het voornaam, of het bijnaamwoord, of het voorzetzel achter- in steê van voorwaards te plaatzen; als in,

Als de lieve moeder MIJN.
Want die dochter SCHOON.
Ik hebbe mij gebeeldet IN. *enz.*

Ten 3. Geene Stopwoorden te gebruiken; als bij voorbeeld zijn,

FIJN, JA, WIJD EN BREED, MERK, HOOR MIJ, ZEG IK, ROND EN KLAAR, DAT IS WAAR, ZONDER ARG, GELOOF MIJ, DES AL NIET TE MIN, ZONDER SPOTTEN. enz.

Ten 4. De volgende Voegwoorden komen zeer zelden in vaerzen te pas; overmits zij de maateloo-ze rede meer eigen zijn.

HIEROM	WANT	BEHALVEN DAT
DAAROM	INDERDAAD	UITGEZONDERD
AANGEZIEN	ZODANIG DAT	OVERMITS
VERMITS	TEN ANDEREN	OVERZULKS. enz.

DER-

DERTIENDE AFDEELING

VAN HET

RIJM.

Tot dusverre hebben wij alleen de melodij der vaerzen; dat is een vaers op zich zelf beschouwd; laaten wij nu tot derzelver harmonij; dat is tot het verband der vaerzen met malkanderen, overgaan.

Gelijk het den ouden in de Muzijk aan den zamenklank van verschillende partijën ontbrak, zo wisten zij ook niets van ons gebruikelijk rijm. Deeze harmonij zijn wij in beide gevallen den middeleëeuwen verschuldigd: van daar de Leonische vaerzen, die noch heden bij de Latijnsche Kerk gebruiklijk zijn. Ons gehoor is tans zo sterk aan deeze zamenstemming verslingerd, dat wij naauwlijks een *Solo* zonder *Bas*, en noch minder een gedicht zonder rijmklanken willen dulden. Het rijm dierhalven als een weezendlijk deel der Dichtmaat aangemerkt, verdient even als de voetmaat in zijne uitgestrektheid voorgedraagen te worden.

Wij

Wij noemen Rijm, wanneer een, twee, drie of meer eindende lettergreepen gelijkluidend zijn: zo rijmt men bij voorbeeld,

ZANG	met	DWANG	LEEVEN	met	STREEVEN
DIK	..	SCHRIK	WAAGEN	..	DRAAGEN
WIJ	..	ZIJ	ZINGEND	..	DWINGEND
HOOR	..	DOOR	BOOSHEID	..	LOOSHEID.

§ §

HANDELEN	met	WANDELEN	BEKOMMERINGEN	met	
HEMELEN	..	ZEMELEN	BESLOMMERINGEN		
SCHULDIG	..	MENIGVULDIG	GENEGENHEDEN	met	
SCHRIJVEN	..	BEDRIJVEN	VERLEGENHEDEN		

Deeze Rijmklanken zijn sleepend of staand.

Staande zijn die geenen welker eene eindlettergreep slechts rijmt; als,

GANG	op	TANG.	ZIEN	op	DIEN.
BEDERF	..	VERWERF.	GEDULD	..	VERVULD.

Sleepende zijn die, welke na de staande eindgreep noch eenen korten uitgang hebben; als,

ANGEN	en	TANGEN	ZIENLIJK	en	DIENLIJK.
BEDERVEN	..	VERWERVEN	GEDULDIG	.	VEELVULDIG.

In

In beide gevallen hebbe men bijzonder te letten op den onderſcheiden klank onzer gebruikelijke klinkletteren; die ſchoon zij voor het gezicht ſchijnen te rijmen, echter aan het gehoor niet voldoen: zo rijmt men niet wel,

HEER	op	BÉÉR.
DOF	.	LÒF.
DOOR	.	SMÒÒR.

Om dat in het eerſte geval de E en O, geſloten, en in het laatſte open klinken. Doch veele Dichters vergeeven zich deeze vrijheid; om dat zij meer de uitſpraak hunner landaart, dan die der algemeene Nederlandſche taale volgen.

In zommige gelegenheden mag men omtrent den rijmklank meer vrijheid gebruiken, zo maar het gehoor voldaan wordt; zo rijmt men de fluite D op T; de CH op G, de SCH op S, de S op Z enz. als bij voorbeeld,

WASSCHEN	DOOD	LACH	ZWAAR,
PLASSEN	BLOOT.	MAG	HAIR.
ONZ'	VROUW	LIESCH	KLEEDEN,
SPONS	ZOU	VLIES	LEDEN.

Behalven deeze algemeene regels zijn 'er nog meer andere dingen omtrent de rijmklanken

 waar-

waarteneemen, die ik hier zal laaten volgen.

Ten 1. Dat men nooit een zelfwoord met malkanderen rijme; als.

ZWAERD	. . op	ZWAART.
HUIS	. . . .	t' HUIS.
AVOND	. . . .	t' AVOND.

Ten 2. Noch eensluidende woorden van verschillende betekenisse, zonder of met voorvoegsels; als,

HAAGEN . .	KAN HOOREN . .	DE ACHTSTE
BEHAAGEN . .	OP DEN HOOREN . .	VERACHTSTE
HET SPINNEN . .	TE TROUWEN . .	GAAN
DE SPINNEN . .	BETROUWEN . .	BEGAAN
ANDER . .	ELKANDER . .	VANGEN
VERANDER . .	MALKANDER . .	ONTVANGEN

Ten 3. Noch gelijke uitgangen van bijzondere woorden; als,

GENEGENHEID	MOORDENAAR	DICHTERES.
VERLEGENHEID	LEUGENAAR.	MINNARES.
KONINGIN .	BEKOMMERINGEN .	HERTOGDOM.
BEGIN.	OMRINGEN.	RONDOM

Doch men rijmt zeer wel

ACHTER- EEN, met
REËN.

OVER EEN
TE VREËN.

om

Om dat in beide de woorden ACHTER-EEN en OVER EEN elk Koppelwoord op zich zelf uitgesproken wordt.

Huidecoper wil noch daarenboven dat de uitgangen IN, RIJ en ES, geen zuiver rijm zij, en dat men des volgens niet mag rijmen.

GOD- IN . . op . . SLAAV- IN.
PRIESTER- ES . . . . PRINS- ES,

Doch in dit geval ben ik van zijn gevoelen niet: overmits wij die uitgangen niet op zich zelven uitspreeken; maar met den vorigen medeklinker vereenigen: zo zeggen wij.

GO- DIN en niet GOD- IN
PRIN- SES . . . PRINS- ES.

4. Dat men niet meer dan twee lettergreepen op malkanderen mag rijmen: dus is het niet goed, wanneer ik schrijf; bij voorbeeld,

BESCHULDIGINGEN.
HULDIGINGEN.

Van deezen regel is uitgezonderd, het sleepende rijm dat in twee korte grepen eindigt; als,

HANDELEN. SAMELEN.
WANDELEN. STAMELEN. enz.

Om dat men deeze uitgangen eene lettergreep kan verkorten, en schrijven

HAND'LEN.	SAAMLEN.
WAND'LEN.	STAAMLEN enz.

Ten 5. Dat men nooit onzen gewoonen sleependen uitgang EN berijme met de zachte E; als,

BREEDEN	LOODEN	TE STADE.
VREDE	BODE enz.	PADEN.

Ten 6. De volgende rijmklanken zijn ook niet goed te keuren; als zijn,

BLOOT GAAN .	DIE BAAT HEEFT.
GROOT STAAN .	GEHAAT HEEFT

Ten 7. Men rijmt ook geene IJ met EI; om dat de beide zelfklanken bij de meeste nederlandsche Provinciën in uitspraak verschillen: dus rijmt men niet,

STRIJDEN met	VRIJ met
MEIDEN	GELEI enz.

Ten 8. In een Gedicht mogen eenzelve rijmklanken niet kort op malkanderen volgen; als,

. . . . . . ZEVEN	of aldus
. . . . . . GEEVEN	KEEREN
. . . . . . MAAR	DEEREN
. . . . . . DAAR	MEER
. . . . . . EVEN	ZEER
. . . . . . LEEVEN	

Ten

Ten 9. Twee volgende ſtaande, of ſleepende rijmklanken behaagen niet; als,

. . . . KIJKEN.	. . . . SCHOON.
. . . . WIJKEN.	. . . . FRAAI.
. . . . DAADEN,	. . . . LOON.
. . . . LAADEN.	. . . . DRAAI.

Doch zo de vaerzen van ongelijke voetmaat zijn, of voor den zang dienen, kunnen zij meer geduld worden; als dit volgende,

O DOESBURG*! die mijn' ſtillen geest*
Met eedle ſpooren noopt;
Wanneer gij ſchroeit op VONDELS *leest,*
En uwe taalpen doopt, enz.

Ten 10. Het eerſte mag met het laatste halfvaers niet rijmen; gelijk dit volgende.

Of is het even ZOET. . . . . *alwat u* DAMON DOET?

Ten 11, Noch het eerste halfvaers met het volgende eerste halfvaers; als,

. . . .

De wraakzucht eiſcht dien STRIJD*: gij moet uw plicht volvoeren.*
Men vraagt u naar geen NIJD *die uw gemoed verraadt.*

Ten 12. Noch het laatſte halfvaers met het eerſte van het volgende vaers; als,

Doch tegen, dezen HELD *wil hij zich zelven waagen,*
En trekken met den Vorst manmoedliglijk te VELD.

Ten 13. Noch het laatste halfvaers met het eerste halfvaers van het volgende; als,

Geduchte goden! ziet, ziet hoe het mij VERGAAT:
Daar ijder mij VERRAADT, *kwijn ik in bitterheden.*

Ten 14. In een vaers kan zomwijlen eenen rijmklank vallen, zonder betrekking tot het eindrijm. In zodanig een geval, behoort het rijmwoord in een zesvoetig vaers te komen in den eersten en vierden, of in den tweeden en vijfden voet; wel te verstaan met eene doorgaande rede zonder stemrust.

Ten 15. Het rijm is volgend, staand en sleepend; als,

. . . . GEEVEN	. . . . ZUCHTEN
. . . . LEEVEN	. . . . VLUCHTEN
. . . . VOOR	. . . . WAAR
. . . . DOOR	. . . . DAAR

Of overhandsch, als dit volgende,

. . . . GEEVEN	. . . . WAAR
. . . . VOOR	. . . . ZUCHTEN
. . . . LEEVEN	. . . . DAAR
. . . . DOOR	. . . . VLUCHTEN.

Of eindelijk tusschengevoegd; als,

GEE-

. . . . GEEVEN	. . . . WAAR
. . . . VOOR	. . . . ZUCHTEN
. . . . DOOR	. . . . VLUCHTEN
. . . . LEEVEN	. . . . DAAR

In zesvoetige vaerzen kunnen niet meer dan twee rijmklanken tusschen gevoegd worden; doch in drie en viervoetige zangstukken vindt men veelmaalen drie rijmklanken ingelascht; als,

Wij allen streeven,
Meest onbedreeven,
Door gansch ons leeven,
Naar staat en roem. enz.

Ten 16. Alle vaerzen behooren de rijmklanken op het einde te hebben. Sommigen hebben ondernomen dezelve in den aanvang te rijmen, met en zonder achterrijm: doch die zijn bezwaarlijker, minder aangenaam, en buiten gebruik.

Ten 17. Anderen daarentegen hebben getracht met de Italiaanen en Hoogduitschen, in navolging der Grieken en Latijnen, vaerzen zonder rijmklanken te maaken; doch hebben te minder geslaagd, naar maate ons gehoor aan 't rijm door de gewoonte verbonden schijnt.

VEERTIENDE AFDEELING

VAN DE

OVERSPRINGING

De OVERSPRINGING, bij de Franschen *Enjambement* genoemd , geschiedt wanneer de zin op 't einde van 't vaers niet sluit; maar tot het begin van 't volgende vaers wordt overgebracht. Om alle Harmonij der vaerzen, dat is, alle rijmklanken onderscheiden te hooren, behoort dan na ieder rijmklank eene stemrust te volgen, of een scheidteken geplaats te kunnen worden. Doch het schijnt geoorlofd deeze overspringing te gebruiken, wanneer het volgende vaers den zin sluit, als,

Zoude ik dan noch langer zuchten
Om de dwaasheid mijner min?

Trouwens moet door deeze overspringing het bijnaam- en bijwerkwoord niet van hun naam- of werkwoord afgescheiden worden, als in het volgende vaers.

Dus ſprak die wonder ſchoone
Mijrtil. . . . .

Noch het voorzetzel van voor zijn naamwoord; als

Hij leefde ruſtig zonder
Zijn maagſchap; die, ook om
Hun zelfbelang. . . . . .

Des kan kort voor het rijm geen ſcheidteken vallen; ten zij een voegwoord volge; als dit volgende.

Gij zoudt mij met uw' gunst te veel verplichten; doch

Behalven deeze vrijheid hebben veelen onzer dichters een al te ſterk gebruik van de overſpringingen gemaakt; daarin navolgende de oude Grieken en Latijnen, die zulks gevoegzaamer dan wij konden verrichten: want daar hun het rijm ontbrak, en zij enkel op de voetmaat achtgaven, bleef bij hun de voetmaat met of zonder overſpringing; en overzulks in allen gevalle geoorlofd.

Doch zo wij telkens de overſpringingen willen invoeren, en juist naar de ſtemruſten of ſcheidtekens opleezen, zo verliezen wij telkens de rijmklanken, en wij rijmen ſlechts voor het gezicht, en niet voor het gehoor.

VIJFTIENDE AFDEELING

VAN HET

ONDERSCHEID

DER

Y EN EI.

In de voorlaatste Afdeeling hebben wij aangemerkt dat het niet geoorlofd zij de Y met EI te rijmen; en wel uithoofde gemelde klinkers in de meeste provinciën der Nederlanden van verschillende uitspraak zijn: daar die van aan het Y en SPAREN geen onderscheid in den klank dier Letteren maaken; en overzulks menigwerf de Y voor de EI, en dan weder de EI voor de Y schrijven, en beide met malkanderen rijmen. Ten dienste der laatsten, zal ik de verschillende spelling dier beide zelfsklanken hier laaten volgen.

Men schrijft met Y.

Ten

Ten 1. Alle werkwoorden, met hunne afstammelingen, die in den voorleeden tijd eene dubbelde E hebben; als,

KIJVEN . .	KIJVING	}	KEEVEN .
SCHRIJVEN . .	SCHRIJVER		SCHREEVEN .

Ten 2. In woorden die een staat of bediening betekenen, als,

BORGERIJ. HEERSCHAPPIJ. VOOGDIJ.

Ten 3. De bijwoorden in LIJK; als,

REDELIJK. VERGEEFLIJK. DENKELIJK.

Ten 4. Die in 't Latijn eindigen in IA, of in 't Fransch in IE; als,

MELODIJ. MARIJ. JALOEZIJ.

5 Alle de hier onder volgende Woorden.

Aksijs	bezwijmen, enz:
azijn	blij, blijdschap enz:
be-ge-uitdijen, dijen	bombazijn
bedijken, dijk enz:	brij
beklijven, klijft, klimop	bij
benijden, nijd enz:	bij, of bije
beslijken, slijk enz:	bijl
bevlijtigen, vlijt enz:	bijster, verbijsteren

bijten

bijten in 't ijs
dozijn
dij of dije
fijt (vinger kwaal)
gelijk
gerijven, gerijfen:
getij, getijde.
gordijn
grijnkelen
grijnzen. grijns enz:
grijzen (gruuwen)
grijzen (grijs) (worden)
gij
gijen, gijtouw enz:
gijlbier, gijlkuip enz.
gijpen
gijzelen, gijzeling enz:
gijl of chijl.
huwelijk.
hij
hijgen.
hijliken
hijsfen enz:
kastijden
krijgen, oorlogen.
krijsfen, gekrijs.
krijten (met krijt)
knijf
kwijl
lijf

lijk
lijmen, lijm
lijnen, lijn
lijst
lijnwaad
lijster, vogel.
mij
mijden, verwijden
mijnen, ondermijnen
mijmeren
mijnen, inmijnen
mijten, mijt, mijter.
nijd, nijnagel.
patrijs.
pijl, pij.
pijn, pijnboom, pijnigen
gepijnde honig
pijp
prij
prijken
rijfelen
rijk (keizer-)
rijk, rijkdom
rijmen, rijm
rijmen, rijpen
rijm, rijp
rijn
rijp (een dorp)
rijpen
rijven

schrij-

ſchrijnen, ſchrijnwerk	wijen, wijden, wijwater
ſchijf, ſlijm	wijf
ſpijkeren enz:	wijk
ſpijzen	wijl, terwijl
ſtijl, paal	wijnbraauw
ſtijven, ſtijf, ſtijſſel	wijs, wijsheid
ſijsje	wijſel (Rivier)
trijp.	wijting
tijd	wijzen
tijk (bedde-	ij
twijfelen	ijdel
twijnen	ijder
verbrijzelen enz:	ijf, Taxis
verfijnen	ijken, ijker
verrijken	ijlen, ijlings
verwijden, wijdte.	ijp, ijpenboom
verwijlen (ſterven) wijlen	ijſſelen
verwijven	ijveren
vlijen	ijzen
vrij, vrijen, vrijer enz.	ijzer
vijand enz:	zwijmelen
vijf	zwijm
vijl, vijlen, vijlſel.	zij
vijver	zijde (van den zijworm)
vijzel.	zijde (ter-be-zijde
woestijn	zijn
wij.	zijpelen, zijpen.

ZESTIENDE AFDEELING

VAN DE

VAERSKOPPELING.

Gelijk uit de zamenvoeging der lettergreepen, voetmaaten, en uit die der voetmaaten vaerzen gemaakt worden; zo wordt door de koppeling der vaerzen een gedicht geboren; dit is vervolgens het laatste deel dat te verhandelen staat, om onze Dichtmaatkunde volledig te eindigen.

De oude grieken waaren rijk in de koppeling hunner vaerzen, en noemden derzelver verschillende geslachten, of naar de voetmaat, op naar het getal der voeten, of naar den Dichter die ze het eerste gevonden of het meeste gebruikt hadt. Van daar hunne Jambische, Anapæstische, Trochaïsche, Hexameterfche, Pentameterfche, Elegiasche Phalœcische, Sapphische, Anacreonsche, Glijconische, Asclepiadische, Adonische, Pherecratische, Archilogische, en Alcaische vaerzen.

Al-

Alle deeze verſcheidene geſlachten van vaerzen zouden wij kunnen navolgen, zo wij onze taalëige dichtmaat wilden in gebruik brengen: doch de bezwaarnis van het rijm ſchijnt ons dit niet weinig te betwisten; bijzonder in vaerzen van vijf, vier of minder voeten. Men heeft hier voor verkoozen dezelve in zekere STANCEN of STROPHEN af te deelen; zo als ons zulks de *Zangkunst* aan de hand geeft: op dat 'er zo wel eene evenredigheid in de afdeeling der vaerzen, als in de voetmaaten gewonden worde.

Deeze STROPHEN of STANCEN beſtaan uit vier tot twaalf vaerzen; zelden minder of meer; waarömtrent men het volgende heeft waarteneemen.

Ten 1. Indien een ſtrophe met eenen ſtaanden rijmklank eindigt, behoort de volgende met eenen ſleependen te beginnen; en dus ook in het tegengeſtelde geval.

Ten 2. Het laatſte vaers eener ſtrophe behoort niet te rijmen met het eerſte vaers eener volgende ſtrophe.

Ten 3. In ſtrophen van zes vaerzen, zeslingen genoemd, waarvan de twee eerſte vaerzen rijmen, behoort de zin op het einde van het derde vaers te eindigen; doch rijmen alsdan de twee laatſte vaerzen, zo is deeze zinrust onnoodig.

Ten 4. In ſtrophen van acht vaerzen moet de

zin

zin op het einde van den eerſten vierling, dat is in 't midden der ſtance ſluiten.

Ten 5. In ſtrophen van tien vaerzen behoort de zinrust op het einde van 't vierde en zevende vaers te zijn.

Ten 6. In ſtrophen van zeven vaerzen, zijn de vier eerſte vaerzen vierlingen, waarmede de zin ſluit.

Ten 7. In ſtrophen van negen vaerzen, behooren de vier eerſte mede een vierling te zijn.

Ten 8. In ſtrophen van twaalf vaerzen heeft men drie vierlingen.

ZEVENTIENDE AFDEELING

VAN DE

GEDICHTEN

IN 'T ALGEMEEN.

Alle gedichten dienen of om te leezen, of om optesnijden, of voor den zang.

De beide eerste soorten worden onderscheiden naar de wijze en de stoffe die men behandelt.

Naar de wijze der behandeling is een gedicht

VOORSTELLEND
TONEELEIGEN
GEMENGD.

Een Voorstellend gedicht bestaat in een enkel verhaal; waarin de Dichter alleenig spreekt. Het is veelslachtig, en kan gebragt worden tot de volgende,

VERHAALDICHTEN.
LEERDICHTEN.
HEKELDICHTEN.
PUNTDICHTEN.
ZEDEDICHTEN
BRIEVEN
LIERDICHTEN
ZEGEDICHTEN enz.

Het Toneeldicht bestaat in

TREURSPELEN.
BLIJSPELEN.
KLUCHTSPELEN.
TONEELSPELEN
ZEDESPELEN en
OPERAS.

Tot de gemengde gedichten brengt men gevoeglijk de

HELDENDICHTEN,
BIJBELPOËZIJ, en
ZAMENSPRAAKEN.

Naar de stoffe die men behandelt, is een gedicht een

VREUGDEDICHT.
TREURDICHT.
LOFDICHT.
KONSTDICHT.

De Vreugdedichten zijn,

GEBOORTEDICHTEN.
BRUILOFTSDICHTEN.
GELUKWENSCHINGEN.
AFSCHEIDSDICHTEN.
AANSPRAAKDICHTEN.
GASTMAALDICHTEN.

De Lofdichten zijn

KERKDICHTEN.
ZEGEZANGEN.
DANKDICHTEN.
enz.

De

De Treurdichten zijn,

LIJKDICHTEN .	GRAFSCHRIFTEN,

De Konstdichten zijn menigvuldig; als,

ONDERSCHRIFT.	KLINKDICHT.
RAADSEL.	RONDEEL.
KREEFTDICHT.	NAAMDICHT.
KETTINGVAERS.	JAARDICHT.
LETTERKEER.	ECHO.
RIJMVOLGING.	LETTERDICHT. enz.

Tot de Zanggedichten behooren de

ARIËN .	ORATORIËN
ODEN .	SERENADEN en
CANTATEN .	QUODLIBET.

Eene ARIA is een kort gedicht van een of meer ſtrophen en doorgaans van korte vaerzen.

Eene ODE is langer dan eene ARIA, en teffens van evenmaatige ſtrophen.

Eene CANTATA is een groot gedicht, beſtaande uit een RECITATIVO en eene ARIA.

Een ORATORIUM is een kerkelijk gedicht, met zamenſpraaken, Ariën; Recitativen enz. op twee, drie en meer ſtemmen.

Eene SERENADE is een mengſel van Cantaten; waarin de Recitativen en Ariën malkanderen opvol-

 gen,

gen, en ieder zanger eenen bijzonderen Perſoon aanduidt.

Een QUODLIBET is een willigkeurig mengſel van veelerleie ſoorten van vaerzen; dat al zijn bevalligheid van de Muzijk ontleent.

Tot dus verre van de Gedichten in 't algemeen; laaten wij die tans in het bijzonder beſchouwen, voor zo veel zij enkel tot de Dichtmaat betrekking hebben.

ACHTTIENDE AFDEELING.

VAN DE

GEDICHTEN

IN 'T BIJZONDER.

Offschoon veele der opgemelde Gedichten in Dichtmaat gelijk zijn, en sommige derzelven door den Dichter keurvrij mogen gesteld worden; zo heeft nochtans in eenige gevallen, een aanhoudend gebruik; en in andere deelen, de rede gewild, dat men zich in de koppeling der vaerzen aan zekere bepaalde wetten verbonde: weshalven ik het ook nuttig acht de zodanigen alhier te laaten volgen.

HELDENDICHT.

Bestaat uit verscheidene Boeken of afgedeelde gezangen: deszelfs vaerzen zijn gemeenlijk van zes voeten; met volgende sleepende en staande rijmklan-

LIERDICHT.

Is men gewoon in ſtrophen aftedeelen. Ieder ſtrophe beſtaat liefst uit tien achter- of voorlange viervoetige vaerzen. Men neemt wijders waar dat het vijfde en zesde vaers van ieder ſtrophe met malkanderen rijme; zo bekomt men één eerſte en één laatſte vierling; welke beide niet alleen moeten verſchillen in het rijm; maar ook in de vermenging der rijmklanken.

'Er zijn noch andere ſoorten van ſtrophen, doch de opgemelde zijn de gevoeglijkſte, zo ten aanzien van den zangtrant, als om de verſcheidenheid der rijmklanken.

KLINKDICHT.

Beſtaat uit veertien zesvoetige Vaerzen; ook ſomtijds uit vijf- en viervoetige; doch met minder bevalligheid, omtrent de maat. De acht eerſte vaerzen zijn twee Vierlingen, van gelijke ſleepende en ſtaande rijmklanken, en van gelijke rijmmenging. Deeze twee vierlingen ſluiten ieder den zin. De twee eerste vaerzen van den volgenden Zesling moeten rijmen; en met het derde vaers moet de drieling den zin ſluiten. Overigens behoort men te vermijden, dat de menging der rijmklanken van de

de vier laatste vaerzen van den Zesling met eenen der vierlingen overeenkoome. Ook wil men dat in een KLINKDICHT geenig woord herhaald, of tweemaal gesteld zij, en dat het uit verhevene gedachten en leevendige uitdrukkingen bestaa; zonder eenige aanhaaling van het geene met het onderwerp niet naauw verbonden zij.

RONDEEL.

Is van eene geestige eenvoudigheid, zonder verhevene gedachten. Het bestaat uit dertien Vaerzen, 't zij zes, vijf, of viervoetige, die alle met malkanderen zo sleepende als staande rijmen. Men scheidt hetzelve in drie deelen. Het eerste deel is een vijfling, het tweede een drieling, en het laatste weder een vijfling. De eerste twee, drie of vier lettergroepen ('t zij die uit een of meer woorken bestaan) moeten na den drieling en laatsten vijfling herhaald worden; welke woorden men *refrain* of SLUITVAERS noemt. Overigens om dat 'er maar drie sleepende rijmklanken in de acht eerste vaerzen mogen vallen, is het geoorlofd drie staande op malkanderen te laaten volgen; welke alsdan het vijfde, zesde en zevende vaers zijn. Noch heeft dit Dichtstuk twee zinsluitingen: de eerste na het vijfde Vaers, en de tweede na het sluitvaers.

PUNT-

PUNTDICHT.

Heeft wel geene bepaaling in het getal der vaerzen, noch in de voetmaat, of rijmklanken; de kortste zijn echter de beste, en de viervoetmaat schijnt mij het gevoeglijkste.

ONDERSCHRIFT.

Is een kort konstdicht, dat men onder eenige beeltenisse stelt. Het behoort niet alleen zinrijk, maar teffens uit weinige vaerzen, en korte voetmaat te bestaan; als dit volgende,

> Dit 's Vondel met zijn rol.
> Apelles trof Apol.

NAAMDICHT.

Acrostichis genoemd: dit is een gedicht, welkers eerste letters eenen naam, of eene spreuk uitmaaken. Zij zijn noch aan maat, noch aan rijm gebonden.

JAARDICHT.

Is een gedicht van een of meer vaerzen; waarin alle

alle de romeinsche talletters zamengenomen een zeker jaargetal uitmaaken, welk men begeerde.

E C H O.

Is een vaers, waarna de laatste lettergreep of greepen herhaald worden, als in 't volgende,

Zeg Snapster wat zal 't zijn, zo 'k trouw? en zo 'k niet trouw? ... rouw.

K R E E F T D I C H T.

Is een Vaers, dat van achteren naar vooren geleezen eenzelfde luidt. In 't Nederduitsch heb ik 'er noch geen gevonden, dat bestaan kan: van de Latynsche heb ik de volgende ten voorbeeld onthouden.

Roma tibi subito motibus ibit amoR.
Signa te signa, temere me tangis et angiS.

L E T T E R D I C H T.

Is een vaers, in welk ieder woord met een zelfde letter begint, als deeze,

Cum Consul Confert, Cum Carmine Cantus.
De Droes Doet Deezen Dan De Deur Doordwars Doordringen.

RE-

REGISTER.

By den UITGEEVER deezes zyn mede te bekomen:

Bosboom, over de vyf Colom-orden.	*f* 2 : 12
Hondius, over de Perspectief en Optica.	1 : 16.
Mr. *W. H. Sels*, Salomon, met plaaten, 4to.	6 : -
——— de plaaten afzonderlyk.	3 : 10.
——— idem gr pap.	5 : 10.
J. v. d. Vondel, Tooneel des Menschen levens, met 76 koperen plaaten, in 4to.	1 : 16.
——— Altaargeheimenis.	1 : 16.
Klaarbout, Moses schaduwleer, met pl. van S. Fokke, in 4to.	4 : -
Vollenhove, Kruistriomf.	2 : 14
Struyk, Inleiding tot de Algemeene Geographie en Sterrekunde, met pl. in 4to.	4 : 15.
——— Vervolg van de Beschr. der Staartsterren, met pl.	3 : 15.
——— Uitrekening der Kansen, in 4to.	2 : -
Wyerman, Leven der Schilders, 4de Deel.	3 : 12.
Elizabeth Wolf, Walcheren, in 4 Zangen.	1 : 16.
——— Mengelpoëzy.	
——— Natuurlyke Zoon.	- : 16.
Boilleau, Dichtkunst.	- : 12.
De Leermeester der Zeden met pl.	2 : 4.
Bilderdyk, de Geuzen, Vaderlandsch Dichtstuk. 2 Deelen met pl.	3 : 12
Rotgans, Boere Kermis.	- : 14.
L. van Ollefen, Bibliotheek der kinderen, 2 deelen, met pl.	
——— uitmuntende verzameling van fabelen en vertellingen, met 13 plaatjes.	- : 12.
——— Beknopte Vaderlandsche Historie.	- : 11.
——— Hoogtyds Gedichtjes voor kinderen.	- : 3.
——— Verkorte beschr. van Amsteldam, geschikt voor de opvoeding der jeugd; met fraaie pl.	1 : 8.
——— Leven van Joost van den Vondel, 2de druk.	- : 18.
Mr. *W. H. Sels*, Zedespelen, 1ste deel. met pl.	3 : 6.
het zelfde Werk, best pap.	4 : 16.
——— Beschouwing van Jesus Christus in Gethsemane; het verraad door Judas gepleegd, en over den dood; met 4 fraaie pl.	- 3 : -
het zelfde Werk, best pap.	- 4 : 10.
——— Euangelische en zedelyke Liederen.	- 1 : 5.
het zelfde Werk, best pap.	- 1 : 16.
——— Bespiegelingen en Brieven.	- 1 : 16.
——— Aan Neêrlands Zeehelden.	- : 12.
het zelfde Werk, best pap	- : 18.
——— de geschondene rechten der menschheid.	1 : 10.
——— het zelfde werk op best pap.	2 : 4.
W. van Ollefen, Musikale Uitspanningen.	- 1 : 5.
M. Z. Tydwinst in ledige uuren.	- 1 : 8.
Schatkamer der Nederl. Dichteren, 2 deelen.	- 4 : 4.
Mr. *Rhynvis Feith*, Julia, met plaaten.	- 2 : 4.
het zelfde Werk, best pap.	- 4 : 15.